

VERKENNING PROEFTUIN REGIE OP GEGEVENS

Verkenning behoefte proeftuin programma Regie op Gegevens

Arie van Nistelrooij, Kim van Zon, Sander Nissink

DATUM	19-10-2021
STATUS	Definitief
VERSIE	1.02
PROJECTNUMMER	20218531
INTERNE TOETS	Wilbert Enserink

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	4
1.1	Regie op Gegevens	4
1.2	Vraagstelling	4
1.3	Scope van de opdracht	5
1.4	Aanpak van de verkenning	5
2	Verkenning	7
2.1	Doelgroepen	7
2.2	Verwachtingen bij de proeftuin	7
2.3	Wat is al beschikbaar/herbruikbaar?	9
3	Architectureel kader	14
3.1	Architecturale context	14
3.2	Organisatorisch en operationeel kader	19
3.3	Gegevens kader	20
3.4	Technisch kader	22
4	Juridisch kader	24
4.1	Inleidende <i>samenvatting</i>	24
4.2	Juridisch kader voor de proeftuin	24
4.3	Generieke wet- en regelgeving voor de proeftuin	26
4.4	Aansluitvoorwaarden	30
4.5	Overwegingen voor latere innovatiefase(n)	32
5	Scenario's mogelijke inrichting proeftuin	35
5.1	Scenario's	35
5.2	Advies voor vervolg	42
	Bijlage 1: Begrippen en definities	44
	Bijlage 2: Bronnen	46
	Bijlage 3: Overzicht interviews	48
	Bijlage 4: Stelsel van Basisregistraties	49
	Bijlage 5: (europese) ontwikkelingen regie op gegevens	52

Document historie

Datum	Versie / Status	Toelichting
02-07-2021	0.1	Eerste opzet rapportage.
28-07-2021	0.5	Input interviews.
06-08-2021	0.6	Nadere uitwerking rapportage.
18-08-2021	0.7	Concept voor begeleidingscommissie 19-08 scenario's grove uitwerking.
20-08-2021	0.8	Initiële reactie begeleidingscommissie op eerste concept verwerkt.
28-08-2021	0.81	Opmerkingen Lucien Vermeer verwerkt.
06-09-2021	0.9	Aanvulling juridisch kader, onderzoeken Digicampus, governance en aanscherping scenario's. Verwerken reviewcommentaar.
25-09-2021	0.95	Documentstructuur aangepast. Verwerken reviewcommentaar.
04-10-2021	0.97	Verwerken bevindingen Carlo Luijten, Paul Zeef, Lucien Vermeer.
11-10-2021	1.0 concept	Opmerkingen begeleidingscommissie verwerkt. Review commentaar Belastingdienst verwerkt.
18-10-2021	1.01 definitief	Aanvullende opmerkingen BZK verwerkt
19-10-2021	1.02 definitief	Enkele kleine esthetische wijzigingen

1 INLEIDING

1.1 Regie op Gegevens

Het programma Regie op Gegevens regelt dat de burger regie heeft over en daarmee zicht heeft op zijn persoonlijke gegevens bij de overheid. Zicht op de gegevens waar de overheid over beschikt en waar en wanneer deze worden gebruikt. Met *regie* wordt, naast het recht op inzage, ook bedoeld het zicht op waar deze gegevens voor worden gebruikt en dat reeds bekende gegevens niet telkens opnieuw worden uitgevraagd door overheidsinstellingen (eenmalige aanlevering, meervoudig gebruik) en het delen van die gegevens met derden.

Regie op Gegevens richt zich daarmee op het digitaal delen van overheidsgegevens door burgers met derden. Dat betekent dat de burger zijn eigen gegevens, zoals adres, leeftijd, opleiding of inkomen digitaal kan delen met organisaties buiten de overheid. Omdat die gegevens digitaal, gewaarmerkt en betrouwbaar zijn, kunnen deze hun dienstverlening beter, sneller en persoonlijker maken. Ook wordt onnodige papieren rompslomp vermeden.

Binnen het domein van het digitaal delen van gegevens worden inmiddels een groot aantal initiatieven ondernomen om het digitaal delen van gegevens mogelijk te maken of te ondersteunen.¹ Het betreft hier onder meer aanbieders van persoonlijk datamanagement-services, authenticatievoorzieningen, afsprakenstelsels, standaarden en technologische ontwikkelingen. Steeds bestaat daarbij ook de behoefte om gegevens uit overheidsregistraties her te gebruiken.

De afgelopen 2 jaar is door publieke en private initiatieven meerdere malen het verzoek gedaan aan Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor een proefomgeving (verder te duiden als proeftuin) met daarin testgegevens, koppelvakspecificaties en de daarbij behorende randvoorwaarden en eisen vanuit de overheidsregistraties, voor het beproeven van de eigen toepassingen gericht op het digitaal delen van gegevens. De stuurgroep van Regie op Gegevens heeft daarop besloten een verkenning uit te laten voeren naar de wenselijkheid en haalbaarheid van een proeftuin Regie op Gegevens.

Deze verkenning geeft inzicht in de behoefte aan een proeftuin en wat de verwachtingen zijn van partijen die gebruik willen maken van deze proeftuin. Op basis van het beeld wordt inzichtelijk gemaakt welke mogelijkheden er bestaan voor het inrichten en exploiteren van een dergelijke omgeving, de wenselijkheid hiervan, de haalbaarheid en uitvoerbaarheid.

1.2 Vraagstelling

Het programma Regie op Gegevens wil een afweging maken of het inrichten van een proeftuinomgeving voor R&D doeleinden haalbaar is (juridisch, financieel en organisatorisch), of een dergelijke omgeving bijdraagt aan de bovengenoemde doelstellingen van het programma en voldoende waarde toevoegt voor de verschillende stakeholders. Voor het maken van deze afweging brengt de verkenning in kaart:

- Wat relevante kaders zijn met betrekking tot wet- en regelgeving;
- Wat de verwachtingen zijn bij de verschillende stakeholders ten aanzien van een dergelijke omgeving;

¹ <https://rog.pleio.nl/files/view/92edec1b-66ee-42c6-a9ca-a88aba9022d2/rog-kennissessie-pdm-landschap-presentatie-innovalor.pdf>

- Op welke wijze stakeholders bereid zijn actief bij te dragen aan de proeftuinomgeving;
- Of er al vergelijkbare proefomgevingen zijn. En als dit zo is, of daarbij kan worden aangesloten of dat bouwstenen van dergelijke initiatieven kunnen worden hergebruikt;
- Wat zijn de beheerlasten bij het beschikbaar stellen van een dergelijke omgeving;
- Wat BZK/DS moet regelen met betrekking tot beschikbaarheid van de omgeving;
- Welke rechten gebruikers al dan niet kunnen ontlenen aan de omgeving en hoe BZK/DS ervoor zorgt dat deze kaders voor alle partijen helder zijn.

1.3 Scope van de opdracht

Deze verkenning gaat in op de vraag of er behoefte is aan een proeftuin en hoe deze proeftuin er uit zou moeten zien om een bijdrage te leveren aan de doelstellingen van het programma Regie op Gegevens. Het rapport schetst op hoofdlijnen een beeld op basis van de gevoerde gesprekken en het uitgevoerde onderzoek. Daarnaast wordt beschreven dat de proeftuin wordt ingezet in de fase 'beproeven van productontwikkeling'. De proeftuin is dus niet bestemd voor de vervolgfases 'pilot' en 'uitrol'.

Het rapport stelt het programma in staat een afweging te maken of, en op welke wijze, men al dan niet verder wil gaan met het realiseren van een dergelijke omgeving. De verkenning bevat geen uitgebreide uitwerking van hoe de proeftuin er exact uit moet komen te zien. Wel worden op basis van het uitgevoerde onderzoek een aantal mogelijke scenario's geschetst hoe de proeftuin kan worden ingevuld en wat dit voor het programma betekent. Buiten scope valt onder meer: een gedetailleerde business case, functionele of technische ontwerpen, de opschaling van een proeftuin naar pilot of productie (zowel juridisch als technisch), of een programma van eisen. Dit volgt mogelijk in een latere fase in het programma, zoals een kwartiermakers fase, als daartoe besloten wordt.

1.4 Aanpak van de verkenning

De verkenning proeftuin Regie op Gegevens is aangepakt middels de volgende vier stappen:

Stap 1: Bij aanvang is de opdracht afgestemd met de opdrachtgever en de begeleidingscommissie. Daarbij zijn de geformuleerde vragen getoetst en waar nodig verder aangevuld en/of aangescherpt. Samen met de opdrachtgever is stilgestaan bij de specifieke doelstellingen van het programma Regie op Gegevens waar de proeftuin een bijdrage aan dient te leveren en zijn de relevante stakeholders in kaart gebracht.

Stap 2: Tijdens het uitvoeren van de verkenning zijn op basis van de eerder geformuleerde vragen interviews afgenomen met de verschillende stakeholders. De resultaten van deze interviewronde zijn vervolgens inzichtelijk gemaakt. Daarnaast is een inventarisatie gemaakt van initiatieven die mogelijk bouwstenen kunnen leveren voor een te realiseren proeftuin.

Stap 3: Aan de hand van de onderzoeksdoelstelling is bepaald welke thema's nader uitgewerkt moeten worden. Dit zijn bijvoorbeeld de thema's: begrippen in relatie tot de proeftuin, testen, aansluitvoorwaarden, kennisnetwerken en bepaalde wetten. Na het uitwerken van deze thema's is inzichtelijk gemaakt in hoeverre voor de inrichting van de proeftuin er kansen en bedreigingen

liggen in het gebruik van (onderdelen) van de eerder gemaakte inventarisatie van andere proeftuinen en initiatieven.

Stap 4: Tijdens het afronden van de verkenning zijn de resultaten uit vorige drie stappen uit de verkenning samengebracht tot één sluitend geheel en verwoord in dit rapport.

2 VERKENNING

2.1 Doelgroepen

Voor het uitvoeren van de verkenning zijn wij in gesprek gegaan met verschillende stakeholders van het programma Regie op Gegevens. Hierbij is getracht om vertegenwoordigers vanuit verschillende rollen (bronhouders, afnemers) te betrekken zodat een goed beeld ontstaat van de wensen vanuit de verschillende invalshoeken. Het doel van deze interviews was om een beeld te krijgen hoe tegen een proeftuin wordt aangekeken. Wat zijn de verwachtingen, wat is de behoefte?

Aan de hand van de met de begeleidingscommissie besproken vragen is een beeld gevormd van de verwachtingen en beelden bij het begrip proeftuin zonder hier vooraf invulling aan te geven. In dit hoofdstuk geven we deze verwachtingen weer.

De door deze stakeholders geleverde input vormt ook de basis voor de scenario's voor het inrichten van een proeftuin Regie op Gegevens zoals in hoofdstuk 5 is uitgewerkt. In Bijlage 3: Overzicht interviews is een overzicht gegeven van de geïnterviewde partijen en personen.

Het speelveld en de initiatieven rond het thema Regie op Gegevens is omvangrijk zoals ook blijkt uit het onderzoek "PDM landschap 2020"² dat door Innovalor is uitgevoerd in opdracht van het programma Regie op Gegevens. Naast bronhouders en afnemers is ook gesproken met een aantal vertegenwoordigers van organisaties die op dit moment al activiteiten ontplooiën die mogelijk kunnen bijdragen aan de in te richten proeftuin. Denk hierbij aan Geonovum, Digicampus en KetenTestDorp.

2.2 Verwachtingen bij de proeftuin

De rode draad

Als belangrijkste rode draad moet worden genoemd dat uit alle interviews naar voren is gekomen dat alle stakeholders positief staan tegenover het inrichten van een proeftuinomgeving voor het uitvoeren van experimenten rond innovaties.

Stakeholders van het programma geven aan gebruik te willen maken van een dergelijke omgeving als deze beschikbaar komt en willen een inhoudelijke bijdrage leveren bij het inrichten van testen en experimenten.

Uit de interviews komt duidelijk bij alle partijen naar voren dat een proeftuin zich niet mag beperken tot het bieden van een technische omgeving voor experimenten. Het beeld van een proeftuin wordt door de meeste stakeholders breder geïnterpreteerd dan het beschikbaar stellen van enkel een set testgegevens, koppelvlakspecificaties en randvoorwaarden.

Wat voor alle stakeholders duidelijk is, is dat er voorwaarden kunnen worden gesteld aan de toegang en het gebruik van (een gedeelte van) de omgeving. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van aansluitvoorwaarden (zie hoofdstuk 4.4). Duidelijk is dat als wordt overgegaan tot het inrichten van een proeftuin er duidelijk beleid over de wijze van toegang en gebruik moet worden geformuleerd.

² <https://rog.pleio.nl/files/view/92edec1b-66ee-42c6-a9ca-a88aba9022d2/rog-kennissessie-pdm-landschap-presentatie-innovalor.pdf>

De veelheid van initiatieven, ontwikkelingen en de onderlinge samenhang is een punt dat in alle gesprekken is benoemd. De realisatie van de proeftuin mag niet voor vertraging bij andere initiatieven zorgen. Deze complexiteit van initiatieven en afhankelijkheden zal een aandachtspunt moeten zijn in een eventuele organisatie van de proeftuin.

De bronhouder

Bronhouders van data zien toegevoegde waarde van een dergelijke omgeving. Door deze partijen is aangegeven dat men wil bijdragen, waarbij deze bijdrage wel afhankelijk is van prioriteitstelling binnen de eigen organisatie. Het inrichten van een proeftuin Regie op Gegevens kan aanbieders van gegevens (zoals RvIG en Belastingdienst) helpen bij het behandelen van vragen vanuit diverse partijen die gebruik willen maken van gegevens die zij ter beschikking kunnen stellen. Dit is uiteraard wel afhankelijk van de wijze waarop de proeftuin wordt vormgegeven (zie hoofdstuk 5 Scenario's mogelijke inrichting proeftuin). Door de Belastingdienst is in deze context aangegeven dat wel duidelijk moet zijn welke gegevens dit dan betreft. Zo is er veel vraag naar gegevens uit de vooraf ingevulde aangifte, maar dat is een verzameling gegevens waarvan de bron vaak niet in beheer is bij de Belastingdienst. Matching van vraag naar gegevens en bronhouders (aanbod) is derhalve een relevant aandachtspunt voor de proeftuin.

Juridische ondersteuning

Veel partijen vinden het van belang dat er een "juridische vraagbaak Regie op Gegevens" ontstaat. Dit punt is vooral voor leveranciers van regietoepassingen en dienstverleners van belang.

Kennisnetwerk

Naast de behoefte aan inzicht in mogelijkheden met betrekking tot wet- en regelgeving wordt ook het inrichten van een kennisnetwerk voor het delen en beschikbaar stellen van kennis door alle partijen als een belangrijk element van de proeftuin gezien. De stakeholders onderschrijven ook allemaal het belang van het open en transparant delen van de kennis die wordt opgedaan bij het gebruik van de proeftuin. In de interviews is naar voren gekomen dat er bij stakeholders concreet behoefte is aan een actieve community waarin nieuws, kennis, ervaring en producten gedeeld kunnen worden onder de leden van het kennisnetwerk.

De techniek

De meeste stakeholders zien de volgende invulling voor wat betreft techniek en technische werking:

- De proeftuin dient representatief te zijn voor een uiteindelijke werking in productie (dus koppervlakken en werking zoveel als mogelijk vergelijkbaar met de uiteindelijke werking op productie).
- Afnemers verwachten in deze omgeving gebruik te kunnen maken van minimaal de belangrijkste bronnen uit de basisadministraties (BRP, BRI, RDW, etc.), andere overheidsbronnen (zoals VIA-gegevens, diplomaregister) en afhankelijk van de sectoren aangevuld met bijvoorbeeld bankgegevens. Voor gegevens buiten het domein van de overheid geldt dat hierover specifieke afspraken moeten worden gemaakt met eigenaren van deze gegevens zoals bijvoorbeeld banken en salarisverwerkers.
- Om burgers of bedrijven regie op het delen van gegevens te geven is noodzakelijk dat zij kenbaar kunnen maken dat zij instemmen met het delen van gegevens. Het is daarom noodzakelijk dat ook toegangsdiensten zoals DigiD en eHerkenning (en eventueel andere diensten die volgens de geldende richtlijnen zijn toegelaten) onderdeel zijn van de

proeftuin omgeving, zodat een goede werking in het samenspel van deze voorzieningen beproefd kan worden.

- De proeftuin werkt met fictieve gegevenssets die relevant zijn voor de te beproeven casus. Het gaat hierbij dus om testgegevens die over de gehele keten beschikbaar en toepasbaar zijn.

Verskillende beelden

Het beeld van de technische omgeving zoals hierboven is geschetst wordt door de meeste stakeholders aangegeven als wenselijk voor de proeftuin. Er zijn echter ook verschillende beelden bij de inzet van een proeftuin. Deze zijn:

- Verschillende beelden voor test/productie gegevens: sommige organisaties geven de voorkeur aan een proeftuin (een omgeving voor experimenten met fictieve gegevens), andere organisaties opteren voor een pilot omgeving (met productiegegevens).
- Verschillende beelden voor het doel van de proeftuin: Proeftuin voor diverse innovatieve ideeën of proeftuin die zorgt voor duidelijkheid over richtlijnen en kaders om de interoperabiliteit te borgen.
- Verschillende beelden voor timing en urgentie: Sommige organisaties geven aan met bestaande middelen al te kunnen experimenteren, anderen geven aan dit niet te kunnen en zijn afhankelijk van een nog in te richten proeftuin om te kunnen experimenteren.
- Verschillende beelden over het gebruik, de toegang en de wijze van inzetten van de omgeving: sommige organisaties geven aan dat de proeftuin open voor experimenten en vrij toegankelijk dient te zijn (leveranciers van regietoepassingen en dienstverleners hebben hier een voorkeur voor). Anderen geven de voorkeur aan een omgeving waar op basis van ingediende voorstellen experimenten gecontroleerd worden ingericht en begeleid (deze laatste heeft de voorkeur bij data aanbieders wat vanuit perspectief van eventueel gewenste ondersteuning verklaarbaar is).

Een aantal concrete voorbeelden hierbij om dit te illustreren:

- De VNG geeft aan dat gemeenten vooral willen inzetten op pilots die in een productie-omgeving uitgetoetst kunnen worden, maar vanuit de fieldlabs en de common ground ontwikkeling is de inzet van een representatieve omgeving met E-overheidsbouwstenen voor het uitvoeren van proeven met het delen van gegevens wenselijk.
- Het programma TWI geeft aan dat men al beschikt over een proeftuin-omgeving, maar verwacht dat het Programma Regie op Gegevens zorgt voor kaders en richtlijnen (bijvoorbeeld W3C/DID) en dat de proeftuin wordt ingericht om interoperabiliteit tussen de verschillende aanbieders van “wallets” te waarborgen.
- Door Ockto is aangegeven dat het voor het proeven over een eigen omgeving en eigen testcases beschikt, er is zeker interesse in een proeftuin, maar meer behoefte aan een juridisch kader. Schluss kan daarentegen niet wachten tot het programma met een implementatie van een proeftuin komt (dus ook vanuit technisch perspectief) voor het uitvoeren van experimenten.

2.3 Wat is al beschikbaar/herbruikbaar?

Naast de verschillende stakeholders die vanuit perspectief van leverancier van een regietoepassing of dienstverlener gebruik willen maken van de proeftuin is ook gekeken naar bestaande ontwikkelingen en initiatieven waarvan mogelijk gebruik van kan worden gemaakt, mee kan worden samengewerkt of die als bouwsteen voor de proeftuin kunnen worden ingezet.

Hieronder volgt een kort, niet limitatief overzicht van de in de verkenning naar voren gekomen initiatieven.

Ketentestdorp

Initiatiefnemers: Rijksdienst voor het wegverkeer (regie), Centrum Informatiebeveiliging en Privacy (CIP), UWV, SVB, Belastingdienst, Logius, BKWI, RvIG.

KetenTestDorp moet Nederlandse uitvoeringsorganisaties ondersteunen in het uitvoeren van ketentesten over organisaties heen. Bijvoorbeeld een ketentest van een nieuwe verhuisapp waarbij MijnOverheid, DigiD, Berichtenbox, gemeente, BRP, BAG, Belastingdienst Toeslagen en de woningbouwcorporatie betrokken zijn. Dit initiatief sluit zeer nauw aan bij de behoefte aan een uniforme, over ketens heen, bruikbare set gegevens (dit is een innovatieproject 2021).

Regie na overlijden en afwikkeling nalatenschappen

Initiatiefnemers: Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (regie), Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie, Stichting Ontwikkeling Schluss, De Volksbank en Coöperatie DELA.

Deze partijen werken aan een proof-of-concept van de digitale kluis. Daarmee krijgt de burger een centrale positie binnen het data-ecosysteem rond de use case 'Overlijden en afwikkeling van nalatenschappen'. Een burger kan op een veilige manier een vertegenwoordiger aanwijzen die na het overlijden administratieve zaken kan regelen. Privacy by design op basis van moderne, bewezen techniek. Deze gevalideerde oplossing dient als organisatorische en technische blauwdruk voor opschaling naar andere levensgebeurtenissen op het scheidsvlak van burger, overheid en privaat (dit is een innovatieproject 2021).

Met de realisatie van de Proof of Concept voor 'regie na overlijden' worden een aantal beproevingen gedaan op bouwstenen die mogelijk zeer goed bruikbaar zijn en die ook voor andere experimenten in de toekomst kunnen worden ingezet.

Geonovum

Geonovum richt zich op het ontwikkelen van geo-standaarden en is onder meer actief op het gebied van de ontwikkeling van API's voor het uitwisselen van gegevens. Geonovum beschikt over een opzet met een community en een omgeving voor ontwikkelaars om te ontmoeten en samen te werken die ook voor het inrichten van een proeftuin Regie op Gegevens zeer goed toepasbaar kan zijn. Hierbij valt te denken aan het samenwerken in de bestaande omgeving van Geonovum, maar gezien het verschil in doelgroep ligt het meer voor de hand goed te bezien welke componenten die succesvol zijn voor Geonovum kunnen worden ingezet voor Regie op Gegevens. Mogelijk door uitbreiding van de bestaande omgeving zoals al beschikbaar is op Pleio, de omgeving die het programma Regie op Gegevens zelf gebruikt.

Developer.overheid.nl

Beschikt net als Geonovum over een omgeving waar ontwikkelaars kennis kunnen ophalen en delen waar het gaat over het ontwikkelen van standaarden voor gegevensuitwisseling (API's). Ook dit initiatief (van BZK en VNG-realisatie) past zeer goed binnen de door ons opgehaalde wensen voor de inrichting van een proeftuin. Ook hier geldt dat gekeken moet worden naar de mogelijkheden van samenvoegen of kijken hoe kan worden geleerd van de best practices. De GitHub omgeving die is ingericht door het ministerie van VWS voor de ontwikkeling van de corona apps is in deze context ook relevant.

Logius

Als beheerder van een aantal voor de proeftuin Regie op Gegevens E-overheidsbouwstenen: DigiD, eHerkenning, DigiDMachten is Logius een belangrijke stakeholder bij de realisatie van de

proeftuin. Bovendien beschikt Logius met de omgeving zoals deze gerealiseerd is voor MijnOverheid al over een aantal componenten die mogelijk inzetbaar zijn bij de inrichting van een proeftuin. Hierbij valt bijvoorbeeld ook te denken aan de beschikbare testomgevingen voor de gegevens die binnen MijnOverheid voor burgers worden ontsloten zoals de BRP, RDW, BRI, DUO etc.).

Standard Business Reporting (SBR)

SBR onderzoekt hoe partijen eenvoudig kunnen aansluiten op SBR. Hiervoor worden experimenten uitgevoerd met verschillende ketenpartners (zoals bedrijven, overheidsorganisaties, softwareleveranciers, accountants en banken). Voor het uitvoeren van deze experimenten is een laboratoriumomgeving (lab-setting) ingericht om los van productie veilig te kunnen experimenteren. Daarnaast is er een aanpak beschreven voor het uitvoeren van experimenten.

Haal Centraal

Het programma Haal Centraal zorgt ervoor dat gemeenten efficiënter en effectiever gebruik kunnen maken van basisgegevens in hun processen, zoals subsidieverstrekking, verhuizing, bezwaar, vergunningen en aanpak ondermijning. De Kamer van Koophandel, de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (RvIG) en het Kadaster bieden deze gegevens straks aan met Haal Centraal API's (Application Programming Interfaces). Deze API's bieden wat gemeenten nodig hebben, zijn gemakkelijk in het gebruik en conform de informatiekundige visie [Common Ground](#). Alle Haal Centraal API's worden gepubliceerd op [Developer.overheid.nl](#). Hoewel specifiek op gemeenten gericht, bevat dit initiatief componenten die ook voor bijvoorbeeld PDM-dienstverleners mogelijk zeer goed bruikbaar zijn. Daarnaast is de omgeving via GitHub (open) en GitLab (besloten) gericht op het gezamenlijk ontwikkelen, beproeven en delen.

Digicampus

Een initiatief van overheid, wetenschap en bedrijfsleven, met als doel te bouwen aan de publieke samenwerking van de toekomst. De drie punten uit de missie van Digicampus sluiten ook goed aan op de doelstellingen van Regie op Gegevens:

1. De burger meer regie geven.
2. Interactie met de overheid makkelijker maken.
3. Overheid een sterke datapartner maken.

Door stakeholders is ook aangegeven dat Digicampus een plek is waar men een dergelijke proeftuin verwacht. Om deze reden geven we extra verdieping aan dit reeds lopende initiatief.

Door Digicampus zijn tevens verschillende initiatieven gestart en ondersteund waarin onderzoek is gedaan naar de haalbaarheid van het realiseren van experimenteer omgevingen met gebruik van overheidsbouwstenen. Deze onderzoeken sluiten goed aan op de ambitie van het programma Regie op Gegevens.

Zo is in 2019 is een onderzoek uitgevoerd naar de openheid van bouwstenen van de digitale overheid voor experimenten en pilots³. De scope van dit onderzoek is breder in de zin dat het niet alleen om experimenten met fictieve data gaat, maar dat tevens is gekeken naar de mogelijkheden van de opschaling naar het gebruik van productiedata (de verkenning naar de proeftuin Regie op Gegevens beperkt zich tot experimenten met fictieve gegevens). In het

³ Digicampus (2019) *Openheid bouwstenen digitale overheid voor experimenten en pilots: een overzicht (najaar 2019)*

onderzoek zijn E-overheidsbouwstenen (DigiD, Herkenning, DigiD Machtigen, Digipoort, MijnOverheid, BRP, Digimelding, Digilevering, Handelsregister, Basisregistratie Adressen en Gebouwen) onderzocht en wordt een beeld gegeven van de beschikbaarheid van deze bouwstenen en de inzet voor experimenten en pilots. Niet alle E-overheidsbouwstenen zijn onderzocht (de BRP mist bijvoorbeeld), maar het onderzoek geeft wel een goed beeld van de stand van zaken bij een groot aantal van de E-overheidsbouwstenen. De uitkomsten van dit onderzoek zijn relevant voor deze Verkenning en worden daarom hieronder integraal - zoals beschreven in het onderzoeksrapport (Digicampus, 2019) – in onderstaande paragrafen weergegeven.

Uitkomsten onderzoeksrapport (Digicampus, 2019):

Veel van de onderzochte bouwstenen - waaronder DigiD, DigiD Machtigen, BRP - zijn momenteel nog gesloten voor gebruik in experimenten en pilots door derde partijen. Veelal is er wel ervaring met pilots, maar dan in de context van de doorontwikkeling van de bouwsteen. Gebruik van de bouwsteen in pilots of experimenten van anderen komt weinig voor.

Er is een duidelijke scheiding tussen bouwstenen waarvan het gebruik wel en niet beperkt is tot de uitvoering van specifieke publiekrechtelijke taken. Bouwstenen met een beperking tot diensten met een publiekrechtelijke taak zijn nog weinig open voor experimenten en pilots, bouwstenen zonder een dergelijke beperking zijn al veel gemakkelijker te gebruiken in experimenten en pilots. Mogelijk dat een regelarme omgeving bijdraagt aan de mate waarin bouwstenen open gemaakt worden.

Vertegenwoordigers van alle nog relatief gesloten bouwstenen geven aan dat het mogelijk is een experimenteeromgeving met fictieve gegevens in te richten. Een experimenteeromgeving staat los van bestaande test-en (pre-)productieomgevingen. Inrichting van een afzonderlijke omgeving lijkt op korte termijn het meest realistisch om experimenten te faciliteren.

Het afstemmen van een adequaat proces voor het beheren van fictieve gegevens in deze experimenteeromgevingen moet dan wel bestaan, zeker als omgevingen in meerdere experimenten gebruikt worden, en een experiment meerdere bouwstenen omvat.

Op langere termijn is het publiceren van specifieke containerimages een optie om de bouwstenen beschikbaar te stellen. Dit past in de technologische ontwikkeling die binnen overheidsorganisaties loopt: gebruik van een standaard platform gebaseerd op containertechnologie. Naast de beleidsmatige wil om dat te gaan doen vergt het ook technische voorbereiding in architectuur en ontwerp van een bouwsteen.

Om een start te maken met het Digicampus co-creatielab is het advies:

- Vraag Logius een afzonderlijke experimenteeromgeving in te richten voor specifieke bouwstenen. Hierbij hoort dan een proces over het beheer van de fictieve gegevens in afstemming met het experiment (of experimenten). Met name de combinatie van DigiD met Machtigen is interessant voor het co-creatielab, vanwege de raakvlakken met de thema's SSI en digitale inclusie.*
- Kijk met Common Ground en RvIG om de ontwikkelingen in "Haal Centraal", een API (in eerste instantie bedoeld voor gebruik binnen/door de gemeente) om de BRP te bevragen, ook in het co-creatielab beschikbaar te maken.*

- *Kijk of de bestaande API's van het HR en de BAG opgenomen kunnen worden in het co-creatielab. De informatie in deze basisregistraties is (grotendeels) publiek, daarmee zijn dit al geschikte kandidaten.*

Voor de inrichting van een proeftuin Regie op Gegevens is dus vooral de conclusie dat het mogelijk is een proeftuin in te richten met E-overheidsbouwstenen belangrijk. Deze proeftuin kan los staan van de bestaande testomgevingen van deze E-overheidsbouwstenen. In deze omgeving kan, aldus Digicampus, worden gewerkt met fictieve gegevens en zogenaamde 'containerimages'. Het gebruik van containerimages is een technische oplossing voor het beschikbaar stellen van de experimenteertomgevingen).

Een proeftuin die direct gebruik maakt van de testomgevingen van de onderzochte bouwstenen is op dit moment lastig te realiseren omdat deze bouwstenen vooral gericht zijn op de doorontwikkeling van de bouwstenen zelf en niet op het uitvoeren van beproevingen met andere partijen.

Naast dit onderzoek is er in samenwerking tussen Digicampus en het Start up in Residence programma een onderzoek gedaan naar het inrichten van een zogenaamde Digital Sandbox⁴ voor het uitvoeren van experimenten. Vooral rond het thema 'self sovereign identity' lopen initiatieven die nauw raken aan een proeftuin Regie op Gegevens omdat bij deze experimenten het (her)gebruik van gegevens van burgers een belangrijk onderdeel is.

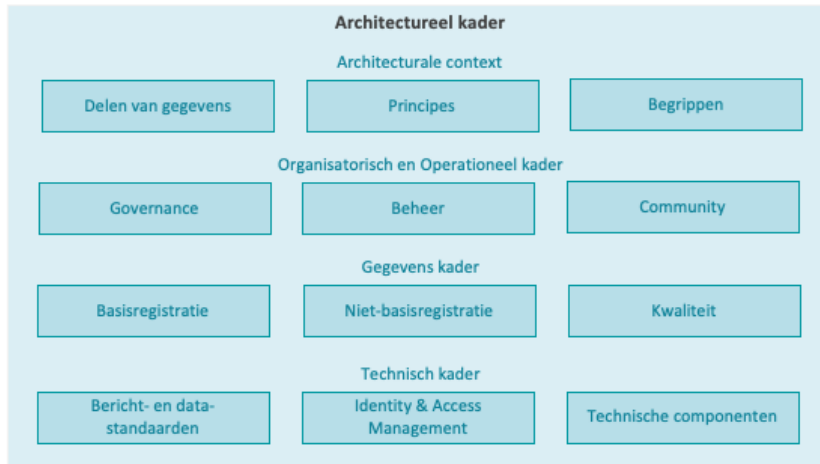
Ook in het onderzoek naar een 'Digital Sandbox' (Digicampus, 2021) werd geconstateerd dat er al veel bouwstenen aanwezig zijn (zoals developer@overheid en stelselvanbasisregistraties.nl). Voor het realiseren van een sandbox blijkt dat de verschillende bouwstenen op dit moment nog zoveel van elkaar te verschillen dat het komen tot een bruikbare interface voor een nieuw te maken sandbox erg complex is. Dit moet niet onderschat worden. Juist het samenbrengen en het laten samenwerken van de verschillende componenten is voor het programma Regie op Gegevens nu van belang om verder stappen te kunnen zetten in het uitvoeren van experimenten. De ontwikkeling van een sandbox lijkt hiermee nu niet opportuun.

Kortom, uit beide onderzoeken (onderhavig rapport en het rapport van Digicampus) blijkt dat het realiseren van een representatieve experimenteert omgeving mogelijk is, maar dat dit wel het een inspanning vraagt van de partij die dit wil realiseren. Er moet worden geïnvesteerd in de realisatie van experimenteertomgevingen of de bestaande testomgevingen moeten bruikbaar en beschikbaar worden gemaakt voor het uitvoeren van experimenten met andere partijen (zie de uitwerking van de scenario's in hoofdstuk 5 voor een globaal beeld). Beide onderzoeken wijzen ook op de verschillende lopende initiatieven en roepen op tot samenwerking en regie daarop.

⁴ Een Digital Sandbox is een digitale omgeving die is 'afgesloten' van de buitenwereld en slechts met 1 doel is ingericht. Een sandbox faciliteert vaak het testen en experimenteren. Een soort digitale zandbak waar je on-the-spot een klein zandkasteeltje kunt bouwen, ofwel een proof-of-concept'

3 ARCHITECTUREEL KADER

Dit hoofdstuk beschrijft het architecturaal kader⁵ van de proeftuin Regie op Gegevens. Dit kader start met het schetsen van de context van de proeftuin. Vervolgens wordt een organisatorisch en operationeel kader geschetst gevolgd door een gegevens kader. Tenslotte wordt het technisch kader beschreven.

Figuur 1 Architecturaal kader Regie op Gegevens

3.1 Architecturale context

Dit hoofdstuk beschrijft de architecturale context van de proeftuin Regie op Gegevens. Eerst wordt het delen van gegevens tussen burgers, dienstverleners in de rol van afnemer en overheid in de rol van bronhouder en afnemer toegelicht. De basis hiervoor is gelegd in de Referentiearchitectuur Regie op Gegevens (ICTU, 2021), waarin onder andere de hoofdimplementatiewijzen van Regie op Gegevens zijn uitgewerkt, en de aandachtspunten en spelregels die daarbij gelden. Vervolgens wordt stilgestaan bij de begrippen proeftuin, experiment en pilot. Tenslotte wordt een beeld gevormd van de impact van NORA-principes en de inrichtingsprincipes Regie op Gegevens op de proeftuin.

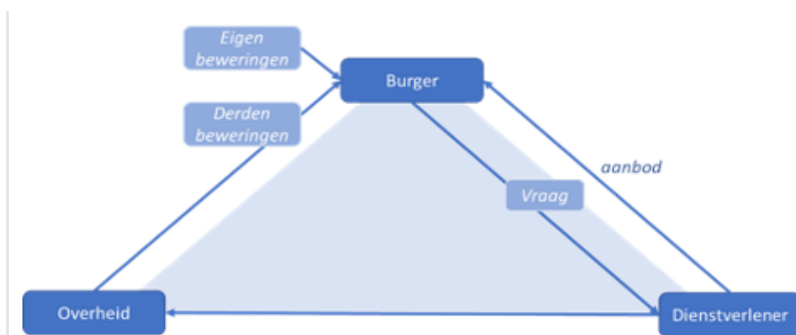
Delen van gegevens

Burgers, dienstverleners en overheid delen gegevens met elkaar in zowel de rol van bron als afnemer. Deze verkenning naar een proeftuin voor het programma Regie op Gegevens concentreert zich op het delen van overheidsgegevens met private partijen onder regie van de burger (ICTU, 2021).

De aanleiding om gegevens uit overheidsadministraties te delen met een private partij zal een *overeenkomst* tussen die burger en een private partij (als leverancier van een dienst) zijn. De burger neemt (in de offertefase) het initiatief (*vraag*) om een overeenkomst tot stand te brengen met een dienstverlener. Hij heeft bijvoorbeeld behoefte aan een hypotheek om een huis te financieren, of wil in aanmerking komen voor een huurwoning en zoekt daarvoor contact met een bijpassende dienstverlener, zoals een hypotheekverstrekker of een woningcorporatie. Om een *aanbod* (de offerte) aan die burger te kunnen doen, zal die dienstverlener gegevens nodig hebben om de inhoud van het individuele aanbod te kunnen formuleren (ICTU, 2021).

⁵ Privacy en security is een belangrijk aspect voor de proeftuin Regie op Gegevens en is integraal verwerkt in dit hoofdstuk.

Veelal zal een *vraag* bestaan uit een combinatie van eigen beweringen en beweringen van derden. Onder *bewering* wordt hier de neutrale en niet-geverifieerde status van een gegeven verstaan en deze kan dus waar of niet waar zijn. Zodra een bewering geverifieerd en/of geaccepteerd is, krijgt dit gegeven de status van *feit* en is daarmee uitgangspunt voor het vervolg van het proces. Het is aan de gebruiker (in dit geval de dienstverlener) om te bepalen in hoeverre deze bewering gevolgd/vertrouwd wordt (ICTU, 2021).

Figuur 2 Oplossingsrichting Regie op Gegevens

De kern van de gewenste oplossingsrichting is dat zowel burgers als dienstverleners op eenvoudige doch gedoseerde wijze digitaal toegang tot gegevens in administraties van de overheid krijgen zodat deze gegevens (van een gekende kwaliteit) digitaal gedeeld kunnen worden tussen burger en dienstverlener.

Deze digitale toegang om gegevens te delen kan globaal verkregen worden door het realiseren van een Persoonlijke Digitale Omgeving (PDO) in het domein van i) de burger of, ii) de dienstverlener of iii) de overheid. In praktijk kan sprake zijn van een hybride variant, nl. drie voorzieningen die het voor verantwoordelijke partijen mogelijk maakt om gegevens uit te wisselen (ICTU, 2021).

Richtinggevende principes

Vanuit de Nederlandse overheid en het programma Regie op Gegevens zijn principes geformuleerd die richtinggevend zijn voor het opzetten, inrichten en beheren van de proeftuin. De impact van deze principes wordt in komende paragrafen nader toegelicht.

Impact NORA basisprincipes

De Nederlandse Overheid Referentie Architectuur (NORA) is naast richtinggevend ook sturend. Het bevat kaders en bestaande afspraken voor het inrichten van de informatiehuishouding van de Nederlandse overheid. Het realiseren van voorzieningen binnen deze kaders en afspraken, zorgt ervoor dat ze goed samenwerken met andere voorzieningen en dat optimaal hergebruik wordt gemaakt van bestaande oplossing (NORA, 2021).

Daarnaast wordt op dit moment eveneens het vertrouwensraamwerk voor het digitaal delen van gegevens uitgewerkt. Het is denkbaar dat hieruit eisen voortvloeien met gevolgen voor de opzet en inrichting van de proeftuin. Op dit moment is het vertrouwensraamwerk echter nog niet voldoende uitgewerkt om hierop te kunnen anticiperen. Geadviseerd wordt bij het opstellen van het vertrouwensraamwerk rekening te houden met de mogelijke realisatie van een proeftuin Regie op Gegevens.

De proeftuin Regie op Gegevens is een voorziening waarvoor deze kaders en afspraken van

toepassing zijn. Onderstaand overzicht (Tabel 1 Impact NORA basisprincipes op Proeftuin Regie op Gegevens) geeft globaal een beeld van de impact van de NORA basisprincipes op het realiseren van een proeftuin voor Regie op Gegevens. Met afnemers bedoelen we in deze context de stakeholders die gebruik maken van de voorzieningen van de proeftuin en de partijen die hieraan een bijdrage leveren door bijvoorbeeld gegevens te ontsluiten of koppelingen naar (test)voorzieningen te ontsluiten.

Basisprincipe NORA	Impact op realiseren voorziening Proeftuin Regie op Gegevens
Proactief Afnemers krijgen de dienstverlening waar ze behoefte aan hebben.	Brenge de behoefte van potentiële afnemers van de proeftuin in kaart. Deze taak is initieel onderdeel van deze verkenning, maar zal ook periodiek herhaald moeten worden op het moment dat de proeftuin is gerealiseerd. Er kunnen in de loop van de tijd nieuwe behoeften ontstaan of wijzigen.
Vindbaar Afnemers kunnen de dienst eenvoudig vinden.	Creëer een centrale plaats die logisch vindbaar is voor Afnemers waarop alle relevante informatie over de proeftuin beschikbaar is.
Toegankelijk Afnemers hebben eenvoudig toegang tot de dienst.	Sluit aan bij de manier waarop Afnemers contact willen onderhouden met de dienstverlener. Overweeg hierbij de volgende (maar niet uitsluitend) communicatiekanalen in te richten: Website, Telefoon, Gebruikersforum en Evenementen.
Standaard Afnemers ervaren uniformiteit in de dienstverlening door het gebruik van standaardoplossingen.	Maak in de Proeftuin gebruik van de verplichte open standaarden 'Pas toe of leg uit'-beleid en bestaande E-overheidsbouwstenen.
Gebundeld Afnemers krijgen gerelateerde diensten gebundeld aangeboden.	De Proeftuin gaat niet alleen over technologie of gegevens, maar ook over organisatorische en juridische aspecten. In de meest ideale situatie is de proeftuin zoveel als mogelijk ingericht vanuit een full service gedachte en biedt daarbij zoveel mogelijk diensten aan die Afnemers nodig hebben voor het kunnen uitvoeren van experimenten in deze omgeving. Duidelijk is dat dit in ieder geval voor een aspect als juridische ondersteuning vanuit de rol van BZK niet kan worden ingevuld. De Proeftuin en Bronhouders van basisregistraties dienen samen te werken en hun diensten zodanig te bundelen zodat voor Afnemers van de Proeftuin één dienst ontstaat.
Transparant Afnemers hebben toegang tot voor hen relevante informatie.	Betrouwbare informatie over de Proeftuin wordt beschikbaar gesteld aan degene die toegang wenst, waaronder maar niet uitsluitend: i) beschrijving van de dienst; ii) aansluitvoorwaarden en leveringsvoorwaarden; iii) welke informatie wordt gebruikt en betekenis daarvan; iv) de status van het dienstverleningsproces.
Noodzakelijk Afnemers worden niet geconfronteerd met overbodige vragen.	Regels, procedures, formulieren, etc. dienen zo eenvoudig mogelijk gehouden te worden zodat de noodzaak voor het opvragen van informatie bij de Afnemer wordt beperkt.
Vertrouwelijk Afnemers kunnen erop vertrouwen dat informatie niet wordt misbruikt.	Er dienen maatregelen genomen te worden om te voorkomen dat gegevens in de proeftuin ongeautoriseerd worden gebruikt. In de Proeftuin mag niet met productiedata worden gewerkt. In plaats daarvan dient een fictieve maar representatieve dataset beschikbaar te worden gesteld waarin gegevens in samenhang kunnen worden geraadpleegd door Afnemers.
Betrouwbaar	De beschikbaarheid en de kwaliteit van de Proeftuin moet voldoen aan

Basisprincipe NORA	Impact op realiseren voorziening Proeftuin Regie op Gegevens
Afnemers kunnen erop vertrouwen dat de dienstverlener zich aan afspraken houdt.	de vooraf bepaalde normen. Onderzocht moet worden welke kwaliteit voor de afnemers voldoende is. Deze wordt vervolgens als norm vastgesteld. Op basis daarvan worden vervolgens processen inricht om de normen te handhaven en behaalde resultaten te rapporteren.
Ontvankelijk Afnemers kunnen input leveren over de dienstverlening.	Input van afnemers dient systematisch verzameld en geanalyseerd te worden. Er dient een proces ingericht te worden om tijdig en gepast te reageren op afnemers die input hebben geleverd. De besturingsprocessen dienen zodanig te worden ingericht dat bij planning en control rekening wordt gehouden met de input van afnemers.

Tabel 1 Impact NORA basisprincipes op Proeftuin Regie op Gegevens

Impact inrichtingsprincipes programma Regie op Gegevens

Vanuit het Programma Regie op Gegevens is een voorstudie uitgevoerd en uitgewerkt in 'Kader voor regie op gegevens, versie 0.1.' In dit kader zijn gezamenlijk principes vastgesteld (ICTU, 2019). De proeftuin Regie op Gegevens is een voorziening waarvoor deze kaders en afspraken van toepassing zijn. Onderstaand overzicht (Tabel 2 Impact inrichtingsprincipes op Proeftuin Regie op Gegevens) beschrijft globaal de impact van deze inrichtingsprincipe op het realiseren van de proeftuin.

Inrichtingsprincipe Regie op Gegevens	Impact op realiseren voorziening Proeftuin Regie op Gegevens
Vertrouwen Afsprakenstelsels voor, en implementaties van regie op gegevens vergroten het vertrouwen van personen, aanbieders en afnemers, in regie op gegevens.	Afspraken moeten worden gemaakt over: 1.) Eigenaarschap van de proeftuin; 2.) Beheer van de proeftuin; 3.) Toegang tot en het gebruik van de Proeftuin door afnemers.
Transparantie Personen, aanbieders en afnemers zijn open en eerlijk over hun intenties en gedrag in regie op gegevens.	Transparantie is vereist van zowel de aanbieder van de proeftuin als van de afnemer/gebruiker van de proeftuin. Dit uit zich onder andere voor de aanbieder in: - Het scheppen van duidelijke verwachtingen ten aanzien van de mogelijkheden en beperkingen van de proeftuin. - Het scheppen van duidelijke verwachtingen ten aanzien van de diensten die in dit kader worden geleverd. Voor de afnemer/gebruiker van de proeftuin houdt dit in dat deze: - Open is over het doel waarvoor de afnemer/gebruiker de proeftuin wil gebruiken en welke verwachtingen er zijn ten aanzien van de omgeving en daaraan gerelateerde dienstverlening. - Opgedane kennis en ervaring bij het gebruik van de testdata terugbrengt naar de community.
Interoperabiliteit Afsprakenstelsels voor – en implementaties van – regie op gegevens borgen de koppelbaarheid tussen de diensten en gegevens van betrokken personen, aanbieders en afnemers. Waarbij ook tussen domeinen makkelijk informatie, door een persoon, gedeeld kan worden.	Om de interoperabiliteit te vergroten kan in de proeftuin alleen gewerkt worden met een gestandaardiseerde set van gegevensbronnen, bestaande uit basisregistraties en overige overheidsregistraties. Per casus dient vastgesteld te worden welke gegevensbronnen noodzakelijk zijn. Daarnaast dienen gebruikers van de proeftuin zich minimaal te conformeren aan de Open Standaarden die zijn opgesteld door het Forum Standaardisatie.
Dataminimalisatie Afsprakenstelsels voor – en implementaties van – regie op gegevens, zorgen voor	Alleen die gegevens worden gebruikt in een proef die noodzakelijk zijn voor het kunnen uitvoeren van experimenten door de afnemers van de proeftuin.

Inrichtingsprincipe Regie op Gegevens	Impact op realiseren voorziening Proeftuin Regie op Gegevens
uitwisselingen van persoonlijke gegevens, die passend zijn bij de vraag van de afnemer, en de behoefte van de persoon.	

Tabel 2 Impact inrichtingsprincipes op Proeftuin Regie op Gegevens

Begrippen

In praktijk worden de begrippen Proeftuin en Pilot met enige regelmaat door elkaar gebruikt. Deze begrippen zijn echter geen synoniemen. Aan de hand van de volgende fasen wordt toegelicht hoe deze begrippen in dit rapport worden gebruikt.

Idee: Innovatie start in de idee fase. In deze fase worden potentiële innovatieve oplossingen bedacht en wordt op hoofdlijnen een beeld gevormd van de haalbaarheid, toegevoegde waarde en te maken investering. De meest kansrijke ideeën worden vervolgens met een proef verder uitgewerkt en getoetst. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van een proeftuin.

Proeftuin: Een proeftuin is een experimentele omgeving die over een langere periode aan meerdere stakeholders ruimte biedt voor het testen van technologische of marktinnovatie (proeven) van nieuwe of vernieuwde producten of diensten. Dit kan bijvoorbeeld worden vormgegeven in een Proof of Concept (POC). Een POC dient om de vraag te beantwoorden of een idee kan worden gerealiseerd of niet.⁶

De proeftuin biedt ruimte om meerdere Proof of Concepts uit te kunnen voeren en is een realistische omgeving die bijdraagt aan het versnellen van de marktintroductie van nieuwe diensten/producten (Stimulus, 2015). In deze omgeving wordt gewerkt met fictieve gegevens en fictieve scenario's. In een experiment worden tastbare toepassingen of diensten getoond om te leren of (en op welke manier) een idee haalbaar en maakbaar is (Digicampus 2019).

De proeftuin Regie op Gegevens zou gericht moeten zijn op het ondersteunen van deze fase. De proeftuin zou dan de volgende potentiële gebruikers kennen:

- Ontwikkelaars en beheerders van PDM-services;
- Ontwikkelaars en beheerders van E-overheidsbouwstenen;
- Uitvoeringsorganisaties;
- Gemeenten of opdrachtnemers van gemeenten;
- Ketenprogramma's.

Wanneer een proef slaagt, kan worden besloten het idee verder door te ontwikkelen. De volgende fase betreft het uitvoeren van een pilot.

⁶ Een Proof Of Concept (POC) dient om de vraag te beantwoorden of een idee kan worden gerealiseerd of niet. Een POC 'bewijst' in wezen dat een gegeven aanname correct is en in de praktijk kan worden geïmplementeerd met behulp van beschikbare technologieën. Bron: <https://www.scopeweb.nl/blog/het-verschil-tussen-proof-of-concept-prototype-en-mvp>

Pilot: In een pilot wordt een bepaalde oplossing door een kleine representatieve groep gebruikers getest in welke mate deze voldoet aan verwachtingen en implementeerbaar is. Daarnaast wordt bij een pilot doorgaans één of enkele oplossingen getest, terwijl een proeftuin wordt opengesteld voor veelal meerdere innovatieve oplossingen van verschillende aanbieders (PIANOo, 2021). In een pilot werken echte gebruikers met echte gegevens en zijn de transacties die de gebruiker uitvoert rechtsgeldig. Hierdoor worden aan een pilot zwaardere eisen gesteld dan aan een experiment in een proeftuin, bijvoorbeeld op gebied van privacy en beveiliging. De focus van een pilot ligt op het toetsen van het idee of het concept binnen de beperkingen van de “echte” wereld (Digicampus 2019).

Uitrol: Een pilot is geslaagd op het moment dat deze voldoet aan verwachtingen en formele voorwaarden, implementeerbaar is en klaar is voor landelijke uitrol. Op dat moment kan worden besloten om de oplossing verder uit te rollen.

3.2 Organisatorisch en operationeel kader

Governance

Governance is de handeling of de wijze van besturen, de gedragscode en het toezicht op organisaties. Het betreft beslissingen die verwachtingen bepalen, macht verlenen of prestaties verifiëren. Het bestaat ofwel uit een afzonderlijk proces ofwel uit een specifiek deel van management- of leiderschapsprocessen (Wikipedia, 2020). De term IT-governance is meer specifiek en kan als volgt worden gedefinieerd: *IT-governance is het sturen van IT op strategisch en tactisch niveau in de gehele organisatie, zodat de IT-organisatie kan voldoen aan de verwachtingen die daaraan worden gesteld* (F&C, 2007)

Voor de proeftuin Regie op Gegevens is het inrichten van governance noodzakelijk omdat stakeholders ieder vanuit eigen perspectief bepaalde behoefte en/of verwachtingen hebben ten aanzien van een proeftuin. Daarnaast heeft iedere strategische keuze die gemaakt wordt impact op de inzet van mensen, middelen en budget.

Governance kan op drie niveaus worden ingericht: strategisch, tactisch en operationeel. In Tabel 3 Governance zijn per niveau de belangrijkste onderwerpen aangegeven die voor de proeftuin geborgd moeten zijn.

Niveau	Onderwerpen
Strategisch	• Strategische uitgangspunten en principes – welke strategische uitgangspunten en principes zijn van toepassing? Bijv. De proeftuin bevat alleen fictieve gegevens en geen tot personen herleidbare gegevens. • Eigenaarschap proeftuin – wie is eigenaar van de proeftuin? • Beheerpartij – wie is verantwoordelijk voor het beheer en doorontwikkeling van de proeftuin? • Communicatie en marketing – helder positioneren van de proeftuin en stimuleren van partijen om gebruik te maken van deze proeftuin. • Middelen en budget – alloceren van middelen en budget. Bekostiging van de proeftuin.
Tactisch	• Ontwerp (architectuur) van de proeftuin – ontwerprichtlijnen voor het realiseren van de proeftuin.

Niveau	Onderwerpen
Operationeel	IT-services en beheerprocessen – inrichten en operationaliseren van beheerprocessen, waaronder: servicedesk, eerste en tweedelijns ondersteuning, wijzigingenbeheer, incidentenbeheer, configuratiebeheer, serviceverzoeken en gegevensbeheer.

Tabel 3 Governance

Beheer

In de wereld van automatisering en informatievoorziening wordt onderscheid gemaakt in drie vormen van beheer: functioneel beheer, applicatiebeheer en technisch beheer. Functioneel beheer vormt de vraagkant van informatietechnologie (IT) / informatievoorziening (IV). Functioneel beheer is namens de gebruikersorganisatie verantwoordelijk voor het ondersteunen bij het gebruik van de informatievoorziening en voor het in stand houden en aansturen van de informatievoorziening. Applicatiebeheer is samen met Technisch beheer een aanbiedende (leveranciers-)partij. Applicatiebeheer houdt zich bezig met de instandhouding (het beheren) en de aanpassing (onderhouden of integreren) van applicatie (informatiesystemen) en gegevensstructuren. Technisch beheer houdt zich bezig met het beheren en vernieuwen van de infrastructuur, bestaande uit alle apparatuur die noodzakelijk is om informatiesystemen (applicaties) te kunnen draaien (The Lifecycle Company, 2021).

Ten aanzien van het inrichten van IT-servicemanagement zijn er meerdere *best practices* waaronder: BiSL, ASL en ITIL. BiSL is het public domain model voor Business Informatiemanagement (functioneel beheer en informatiemanagement). ASL is het public domain model voor Applicatiemanagement. ITIL is het, op wereldschaal, meest bekende en verspreide model voor IT-servicemanagement (The Lifecycle Company, 2021).

In hoofdstuk 5 zijn enkele scenario's geschetst voor een mogelijke inrichting van de proeftuin. Voor de proeftuin Regie op Gegevens dienen alle drie vormen van beheer en IT-servicemanagement geborgd te zijn. Voor de inrichting en het gebruik van de proeftuin is ook de wijze waarop gebruikers worden begeleid bij het gebruik van de proeftuinomgeving van belang. Denk hierbij aan het afstemmen over uit te voeren tests, het klaarzetten van testsets of het tijdelijk integreren van componenten voor het uitvoeren van specifieke proeven. De wijze waarop beheer wordt ingericht is in sterke mate afhankelijk van het scenario dat wordt gekozen. Ook de wijze van toegang en gebruik heeft impact op het beheer (en dus op de benodigde inspanning). Naar mate de proeftuin breder wordt ingezet en er meer afnemers gebruik van maken is er behoefte aan een hoger serviceniveau.

3.3 Gegevens kader

In de proeftuin dienen zowel gegevens van basisregistraties als niet basisregistraties geraadpleegd te kunnen worden. Daarnaast dienen deze gegevens te voldoen aan gestelde kwaliteitscriteria.

Basisregistraties

Het stelsel van basisregistraties bestaat uit 10 afzonderlijke basisregistraties die onderling met elkaar samenhangen. Een basisregistratie is een door de overheid officieel aangewezen registratie met daarin gegevens van hoogwaardige kwaliteit, die door alle overheidsinstellingen verplicht en zonder nader onderzoek, worden gebruikt bij de uitvoering van publiekrechtelijke taken (DO Basisregistraties, 2021).

Hieronder volgt een overzicht van de basisregistraties. Telkens wordt verwezen naar de juridische basis waarin de wettelijke grondslag voor de basisregistratie wordt gevonden.

Basisregistratie	Juridische basis
Basisregistratie personen (BRP)	Wet Basisregistratie Personen (Wet BRP)
Handelsregister (HR)	Handelsregisterwet (Hrw)
Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG)	Wet Basisregistratie Adressen en Gebouwen (Wet BAG)
Basisregistratie Topografie (BRT)	Kadasterwet
Basisregistratie Kadaster (BRK)	Kadasterwet
Basisregistratie Voertuigen (BRV)	Wegenverkeerswet (WVW 1994)
Basisregistratie Inkomen (BRI)	Algemene wet inzake rijksbelastingen
Basisregistratie Waarde Onroerende Zaken (WOZ)	Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ)
Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT)	Wet basisregistratie grootchalige topografie
Basisregistratie Ondergrond (BRO)	Wet basisregistratie ondergrond

Tabel 4 Overzicht basisregistraties en juridische basis

Idealiter worden in de proeftuin alle basisregistraties ontsloten. Gezien de benodigde inspanning is het voor de hand liggend te starten met de 2 of 3 meest relevante basisregistraties die de kern van de behoefte invullen. Vervolgens zou de proeftuin mee kunnen groeien op basis van aanvullende behoeften.

Overige overheidsregistraties

Naast het ontsluiten van gegevens uit basisregistraties is er ook behoefte aan andersoortige overheidsregistraties en gegevens. Gedacht kan worden aan het Diplomaregister, Donorregister, het Centraal Curatele Register, de Polisadministratie van UWV, het Digitaal Klantdossier, Mijnpensioenoverzicht en het Rijbewijzenregister. Daarnaast zijn er ook organisatie specifieke gegevensbestanden zoals schuldposities, spaargeld, VIA-gegevens, indicatiestellingen Wlz en Wmo, et cetera. Het betrekken van deze gegevens in de proeftuin is alleen relevant als de eigenaar van de gegevens ook in de pilot- en uitrolfase de levering van deze gegevens kan faciliteren.

Kwaliteit gegevens

De volgende criteria worden gesteld aan de gegevens die in de proeftuin worden ontsloten:

1. Fictief – gegevens in de proeftuin dienen fictief te zijn. Dit betekent dat een object (bijv. Persoon of Gebouw) in werkelijkheid niet bestaat. De reden om te werken met fictieve gegevens in plaats van geanonimiseerde gegevens is dat bij het anonimiseren van gegevens over bestaande objecten de kans bestaat dat door het combineren van deze gegevens nieuwe informatie ontstaat die mogelijk wel herleidbaar is tot personen.
2. Representatief – gegevens in de proeftuin dienen een representatie van de werkelijkheid te zijn. Bijv. het gebruik van diakrieten.
3. Samenhang – gegevens in de proeftuin dienen in samenhang geraadpleegd te kunnen worden. Het stelsel bestaat uit registraties die met elkaar samenhangen, gegevens in de ene registratie zijn overgenomen in een andere registratie. Een voorbeeld daarvan is het sleutelgegeven Burgerservicenummer (BSN). Het BSN is een unieke identificatie van een Persoon in de basisregistratie BRP en wordt gebruikt als sleutelgegeven in andere

basisregistraties, waaronder WOZ (Gemeente Amsterdam, 2021).

3.4 Technisch kader

Bericht- en datastandaarden

Er moeten standaarden toegepast worden die in een domein gebruikelijk en succesvol zijn (ICTU, 2019). Voor de proeftuin betekent dit onder andere dat er i) minimaal wordt voldaan aan de verplichte open standaarden en ii) de opbouw en implementatie van de proeftuin in overeenstemming is met de stelselcatalogus van basisregistraties. Daarbij is het goed om ook naar de rol van Linked Data te kijken voor het verbinden van verschillende datasets.

Identiteit

In de proeftuin dient *Identity and access management* geborgd te zijn. Dit vormt onderdeel van het technisch kader van de proeftuin. Hiervoor kan (in goed overleg) worden aangesloten op de testomgevingen of experimenteertomgevingen van de E-overheidsbouwstenen DigiD en eHerkenning. Daarnaast dient de proeftuinomgeving ondersteuning te bieden voor Europees erkende inlogmiddelen (eIDAS zie paragraaf 4.2).

Technische componenten

Voor een juiste werking van de proeftuin is het van belang inzicht te geven in de belangrijkste technische componenten van deze omgeving. Deze invulling is ook afhankelijk van het gekozen scenario voor realisatie. Bij de uitwerking van de scenario's wordt waar nodig kort stilgestaan bij deze componenten.

Onderstaand overzicht geeft weer welke technische bouwstenen zijn onderkend, wie de beheerder is van de bouwsteen, of de beheerder een (experimenteer)omgeving heeft die gebruikt kan worden voor experimenten of pilot, en of er containerimages publiek beschikbaar zijn voor derde partijen om zelf een experimenteertomgeving in te richten. Een containerimage is een lichtgewicht, op zichzelf staand, uitvoerbaar softwarepakket dat alles bevat wat nodig is om een applicatie uit te voeren: code, runtime, systeemtools, systeembibliotheken en instellingen. In het overzicht zijn de resultaten van het onderzoek verwerkt dat in 2019 door Digicampus is uitgevoerd naar de openheid van bouwstenen digitale overheid voor experimenten en pilots (Digicampus, 2019).

Uit het onderzoek blijkt dat momenteel de meeste bouwstenen nog niet voldoende open zijn voor gebruik in experimenten en pilots. De meest haalbare eerste stap is te onderzoeken of er omgevingen zijn die wel geschikt/beschikbaar zijn voor gebruik in de proeftuin. Voor bouwstenen waarvoor dit niet geldt dient een afzonderlijke experimenteertomgeving en een passend beheerproces te worden ingericht bij de huidige beheerder. De ontwikkeling van experimenteertomgevingen kan voor de proeftuin Regie op Gegevens onderdeel zijn van een groeiscenario.

Bouwsteen	Beheerder	Experimenteertomgeving ¹	Containerimages ²
Identiteit			
DigiD	Logius	Nee (beperkt op pre-prod), (nog) geen afzonderlijke experimenteertomgeving	Nee, technische transitie loopt
eHerkenning	Logius	Nee (is keuzevrijheid voor private eH-leveranciers)	Nee (is keuzevrijheid voor private eH-leveranciers)

Bouwsteen	Beheerder	Experimenteeromgeving ¹	Containerimages ²
DigiD Machtigen	Logius	Nee (beperkt op pre-prod), wellicht afzonderlijke experimenteeromgeving op aanvraag	Nee, technische transitie/ontwikkeling loopt
eIDAS keten	RVO (eIDAS koppelpunt en coördinatie) Logius BSN Koppelpunt en RvIG BRP Koppelpunt	Op dit moment niet bekend	
Basisregistratie			
Basisregistratie personen (BRP)	RvIG	Nee (beperkt op pre-prod), wellicht afzonderlijke experimenteeromgeving op aanvraag Haal centraal API beschikbaar	
Handelsregister (HR)	Kamer van Koophandel	HR heeft een publiek toegankelijke API (en Dataservice)	N.v.t.
Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG)	Kadaster	BAG heeft een publiek toegankelijke API en webservice (en open data sets)	N.v.t.
Basisregistratie Topografie (BRT)	Kadaster	Voor het ophalen van BRI-gegevens is een API gerealiseerd in het kader van de 'Woco Pilot'. ⁷	
Basisregistratie Kadaster (BRK)	Kadaster		
Basisregistratie Voertuigen (BRV)	RDW		
Basisregistratie Inkomens (BRI)	Belastingdienst		
Basisregistratie Waarde Onroerende Zaken (WOZ)	Kadaster		
Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT)	Kadaster		
Basisregistratie Ondergrond (BRO)	TNO-GDN		

Tabel 5 Technische componenten proeftuin

¹ (Experimenteer)omgeving bij beheerder die al gebruikt kan worden in experiment of pilot

² Containerimages publiek beschikbaar voor derde partij om zelf een experimenteeromgeving in te richten?

⁷ Over werking en gebruik van deze API bestaat nog wel onduidelijkheid over mogelijkheden met betrekking tot gebruik van het BSN en/of gegevens uit de BRP

4 JURIDISCH KADER

In dit hoofdstuk staat het juridisch kader centraal voor de proeftuin voor Regie op Gegevens. Dit hoofdstuk start met een korte inleidende samenvatting en brengt daarna het juridisch kader voor de proeftuin in kaart. Vervolgens is een eerste opzet uitgewerkt voor de aansluitvoorwaarden voor deelnemers aan de proeftuin. Tenslotte worden een aantal overwegingen voor latere innovatiefase(n) in kaart gebracht.

4.1 Inleidende *samenvatting*

Het juridisch kader is in kaart gebracht voor de proeftuin. De scope van het juridisch kader is daarom beperkt tot de proeftuin. Er is echter een gradueel verloop van proeftuin naar pilot en uitrol. Daarom worden er ook overwegingen aan het programma meegegeven voor latere innovatiefase(n).

In de proeftuin wordt gebruik gemaakt van een fictieve dataset. Er worden geen (herleidbare) persoonsgegevens verwerkt. Bovendien worden er geen rechtsgevolgen aan proeven in de proeftuin verbonden. De volgende wet- en regelgeving is daarom in ieder geval niet van toepassing voor de proeftuin:

- Verordening 2016/679 (AVG)
- Verordening 910/2014 (eIDAS-verordening)
- Wet algemene bepalingen burgerservicenummer (Wabb)

Hieruit volgt tevens dat geen aparte wettelijke grondslag is vereist voor de proeftuin.

Desalniettemin wordt geadviseerd om voorwaarden te stellen aan deelname tot de proeftuin. Hiermee wordt voorkomen dat de praktijk niet aansluit bij de proeftuin. Te denken valt aan de aansluitvoorwaarden zoals beschreven in paragraaf 4.4. Daarnaast ontwikkelt BZK een vertrouwensraamwerk. Dit vertrouwensraamwerk ondersteunt in de besluitvorming bij het al dan niet toelaten van partijen tot de proeftuin, waarbij het adagium geldt dat uitsluiten geen oplossing is, maar inperken wel.

4.2 Juridisch kader voor de proeftuin

Het juridisch kader is van toepassing op de verschillende actoren die deelnemen aan de proeftuin Regie op Gegevens. De actoren in de proeftuin zijn private dienstverleners in de rol van afnemer en de overheid in de rol van bronhouder en aanbieder. De proeftuin beperkt zich tot het delen van fictieve gegevens tussen de overheid en private partijen waarbij de proeftuin zich met name richt op het aanbieden van koppelvlakken. Het programma vergroot de ontwikkeling in publiek-private samenwerking doordat de overheid samenwerkt met (semi)private partijen om hergebruik van gegevens mogelijk te maken door gegevensdeling in de proeftuin.

Observatie interviews

Uit de interviews is naar voren gekomen dat de meerderheid van de geïnterviewde stakeholders behoefte heeft aan juridische ondersteuning bij het in kaart brengen van een juridisch kader en beoordeling daarvan. De stakeholders suggereren een 'juridische vraagbaak RoG' in de proeftuin te faciliteren. Dit vergroot de 'vertrouwens-infrastructuur' onderling doordat de stakeholders antwoord krijgen op belangrijke vraagstukken over juridische randvoorwaarden voor deelname aan de proeftuin afgestemd op wat in de praktijk is toegestaan. BZK kan deze adviserende rol niet vervullen, omdat BZK geen generieke beleidsverantwoordelijkheid draagt voor de gegevensdeling

of de interpretatie van wetgeving over deze gegevens binnen en tussen de sectoren. Wel draagt zij verantwoordelijkheid voor gegevensdeling en de interpretatie van wetgeving binnen de eigen beleidssectoren zoals Wonen. Het past derhalve niet bij deze rol om breed juridisch advies te geven. BZK kan een handreiking ter beschikking stellen waarin het juridische kader voor de proeftuin wordt toegelicht.

De stakeholders zullen voor deelname aan de proeftuin moeten aantonen dat zij in de praktijk wettelijk bevoegd zijn om deze gegevens te verwerken, zodat het uitvoeren van een experiment in de proeftuin zinvol is gelet op de mogelijkheden in pilot en uitrol. De stakeholders moeten voldoen aan de aansluitvoorwaarden voor de proeftuin en het vertrouwensraamwerk. Er is een aanzet gemaakt van de aansluitvoorwaarden onder paragraaf 4.4.

Sectorspecifieke wet- en regelgeving

Het juridisch kader voor de proeftuin is van toepassing op alle actoren in de proeftuin. Dit juridisch kader bestaat uit generieke wet- en regelgeving. Dit juridisch kader wordt behandeld in paragraaf 4.3.

Meestal geldt er voor specifieke sectoren ook specifieke wet- en regelgeving. Hierin staat vaak wat actoren wel en niet mogen doen met persoonsgegevens. Actoren zullen dit juridisch kader in kaart moeten brengen én een juridische afweging moeten maken of zij de (volledige) dataset in de proeftuin mogen verwerken ten behoeve van een regiehandeling. Voor sommige sectoren geldt dat er geen sectorspecifieke wet- en regelgeving van toepassing is. Er zullen dan aanvullende waarborgen getroffen moeten worden om te voldoen aan belangrijke beginselen zoals doelbinding en proportionaliteit. Het vertrouwensraamwerk biedt de mogelijkheid om actoren toe te laten voor innovatieve doeleinden (eventueel door beperkte toegang te verlenen, bijvoorbeeld als actoren niet bevoegd zijn tot het verwerken van het BSN). Partijen zijn zelf verantwoordelijk voor het uitvoeren van deze juridische beoordeling. Pels Rijcken heeft hiervoor een toetsingskader ontwikkeld (Pels Rijcken, 2020). Het toetsingskader bestaat uit de volgende vragen:

- Is de dienst die binnen het afsprakenstelsel of de regietoepassing wordt geleverd wettelijk gereguleerd?
- Bestaat er specifieke wet- en regelgeving over de gegevens die vloeien ten behoeve van de te leveren dienst?

Als wordt uitgegaan van deze vragen, dan kunnen de volgende uitgangssituaties worden onderscheiden:

1. Wettelijk gereguleerde diensten met bepalingen over de verwerking van gegevens.

In deze situaties zijn de diensten én de in dat kader te verwerken gegevens wettelijk geregeld.

2. Wettelijk gereguleerde diensten zonder bepalingen over de verwerking van gegevens.

In deze situatie is de dienst wel wettelijk geregeld, maar bestaan er geen wettelijke bepalingen over de ten behoeve daarvan te verwerken gegevens.

3. Niet wettelijk gereguleerde diensten en geen bepalingen over de verwerking van gegevens

Dit zijn situaties waarin de markt voor onverplichte diensten afsprakenstelsels of regietoepassingen⁸ ontwikkelt.

4. Systemen voor verschillende gegevensuitwisselingen.

Dit zijn situaties waarin systemen voor gegevensuitwisselingen worden ontwikkeld met regie door de burger als opzichzelfstaand doel (en niet zozeer een concrete toepassing).

5. Rechtstreekse wettelijke relaties.

Dit zijn situaties die in feite buiten dit kader vallen, omdat deze betrekking hebben op een rechtstreekse relatie tussen de burger en één partij. Die partij is de dienstverlener en kan, naast de burger, ook aanbieder van gegevens zijn.

Ieder sectoraal afsprakenstelsel of regietoepassing kan worden geplaatst in een van de bovengenoemde categorieën. Op basis daarvan kan vervolgens worden vastgesteld:

1. of, en zo ja op welke wijze er ruimte bestaat voor het uitoefenen van regieactiviteiten; en
2. welke afspraken er moeten worden gemaakt om de leemten te vullen ten aanzien van waarborgen voor de burger, zoals doelbinding en proportionaliteit.

4.3 Generieke wet- en regelgeving voor de proeftuin

In deze paragraaf wordt het juridisch kader voor de *proeftuin* Regie op Gegevens besproken. Dit betreft de generieke wet- en regelgeving die van toepassing is op alle actoren in de proeftuin.

Verordening 2016/679 (AVG)

De AVG geeft regels over de verwerking van persoonsgegevens. De Verordening maakt onderscheid tussen persoonsgegevens en bijzondere persoonsgegevens. Alle informatie die over een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon gaat wordt gekwalificeerd als persoonsgegeven. Gevoelige gegevens als iemands ras, godsdienst, biometrie of gezondheid worden bijzondere persoonsgegevens genoemd. Deze zijn door de wetgever extra beschermd. Het is verboden om bijzondere persoonsgegevens te verwerken, tenzij daar een expliciete wettelijke uitzondering voor is.

De AVG is rechtstreeks van toepassing in Nederland. Bij de uitvoering van de AVG wordt soms ruimte gelaten voor nationale keuzes. Deze zijn, in Nederland, ingevuld in de Uitvoeringswet AVG (UAVG). Relevante beginselen uit de AVG zijn doelbinding, dataminimalisatie, juistheid, opslagbeperking en passende technische en organisatorische maatregelen.

In de proeftuin wordt gewerkt met een fictieve dataset. Dit is in lijn met de opvatting van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) over het testen van informatiesystemen. De AP adviseert om gebruik te maken van 'synthetische data' ofwel fictieve data. Hierbij moet natuurlijk altijd worden vastgesteld of de 'synthetische' of fictieve data die worden gebruikt in de proeftuin niet alsnog herleidbare persoonsgegevens bevat. Hier kleven namelijk grote privacy risico's aan.

⁸ Onder 'regietoepassingen' verstaat VKA: het delen van gegevens onder regie van de burger.

In de proeftuin wordt, zoals gezegd, gebruik gemaakt van een fictieve dataset. Er worden geen (herleidbare) persoonsgegevens verwerkt. Daarmee is de AVG niet van toepassing op de proeftuin.

MinBZK kan, als eigenaar van de proeftuin, bepalen dat voor het uitvoeren van experimenten in de proeftuin aanvullende eisen worden gesteld (in lijn met de AVG). Daarbij moet wel worden bedacht dat het strikt toepassen van deze eisen in de proeftuin mogelijke beproevingen van innovaties onnodig kan beperken. De toegevoegde waarde van de proeftuin kan daarmee (gedeeltelijk) worden verloren.

Verordening 910/2014 (eIDAS-verordening)

De eIDAS-verordening richt zich op de betrouwbaarheid van elektronische identificatiemiddelen en op vertrouwensdiensten voor elektronische handtekeningen, elektronische zegels, elektronische tijdstempels, elektronische documenten, diensten voor elektronisch aangetekende bezorging en certificaten voor websiteauthenticatie (artikel 1 eIDAS-verordening).

De eIDAS-verordening verplicht publieke organisaties en private organisaties met een publieke taak Europees erkende inlogmiddelen te accepteren binnen de digitale dienstverlening. Deze verplichting geldt onder meer voor organisaties die gebruik maken van DigiD voor burgers en eHerkenning voor bedrijven (Pels Rijcken, 2020).

Het verdient aanbeveling om in de proeftuinomgeving Europees erkende inlogmiddelen te accepteren. Hiervoor kan worden aangesloten op testomgevingen van de E-overheidsbouwstenen DigiD en eHerkenning. Hiermee wordt gewaarborgd dat in een latere fase personen en bedrijven goed geauthentiseerd kunnen worden om daarmee regie op gegevens te kunnen voeren. Dit is ook conform de wens van de geïnterviewde organisaties (zie H2.3 van dit rapport).

De eIDAS-verordening benoemt de classificatie van betrouwbaarheidseisen voor de toegang tot diensten en de eisen die daaraan ten grondslag liggen. Er is een classificatiemodel beschikbaar aan de hand waarvan een (vereenvoudigde) risicoanalyse gemaakt kan worden om het betrouwbaarheidsniveau te bepalen (Forum Standaardisatie, 2017). De criteria voor classificatie van de dienst hebben te maken met:

- De wettelijke eisen aan de dienst;
- De aard van de gegevens en de verwerking ervan;
- De potentiële schade bij misbruik van gegevens.

De volgende criteria zijn relevant om het betrouwbaarheidsniveau van de dienst te bepalen (Forum Standaardisatie, 2017):

1. Worden persoonsgegevens verwerkt? Zo ja:
 - wat is de aard van de te beschermen gegevens? Worden er ook bijzondere persoonsgegevens verwerkt? Wordt het Burgerservicenummer (BSN) of bijvoorbeeld medische gegevens verwerkt?
 - wat zijn de relevante kenmerken van de verwerking zelf?
2. Wat zijn de rechtsgevolgen van het gebruik van uw dienst?
3. Worden er basisregistratiegegevens gewijzigd door uw dienst?
4. Hoe groot is het economisch belang bij uw dienst?
5. Hoe groot is het publiek belang bij uw dienst?

In de proeftuin wordt een fictieve dataset gebruikt. Er worden dus geen (herleidbare) persoonsgegevens verwerkt in de proeftuin. Er worden ook geen rechtsgevolgen aan een proef verbonden. De classificatie van het betrouwbaarheidsniveau voor datasets is in de proeftuin nog niet aan de orde. Geadviseerd wordt om in latere fase hiervoor kaders te stellen.

De eIDAS-Verordening is in deze fase vanuit juridisch perspectief dus nog niet direct relevant. Er moet echter wel rekening mee worden gehouden. Er ontbreekt immers een belangrijk blok als de authenticatie (van burgers en bedrijven) niet kan worden geborgd in latere innovatiefasen.

De eIDAS-Verordening wordt momenteel heroverwogen. Dit betreft een voorstel inzake een Europese digitale identiteit. De Europese Commissie wil zo voldoen aan de vraag naar elektronische identiteitsoplossingen die zorgen voor identificatie en authenticatie van gebruikers en het delen van gegevens met een hoge mate van zekerheid. Deze ontwikkeling is relevant voor het programma omdat het voorstel voorziet in digitale portemonnees (eWallets) voor:

- online en offline identificatie en delen van gegevens;
- het opslaan en uitwisselen van de door de overheid verstrekte gegevens, bijv. naam, achternaam, geboortedatum, nationaliteit;
- het bewaren en uitwisselen van de informatie uit die door vertrouwde privébronnen wordt verstrekt;
- het delen van beweringen zoals bevestiging van het recht om in een bepaalde lidstaat te verblijven, te werken of te studeren.

Dit zijn voor een proeftuin Regie op Gegevens uitermate relevante punten. We adviseren om de ontwikkelingen in deze heroverweging te volgen en te leren van de doelen, mechanismen en vraagstukken. Bovendien is de proeftuin bij uitstek geschikt om de nieuwe standaard voor digitale portemonnees te beproeven. De ervaring in de proeftuin is relevant voor het waarborgen van Nederlandse belangen in EU-verband.

Wet Markt en Overheid

De Wet Markt en Overheid bevat regels voor de overheid wanneer zij ervoor kiest goederen of diensten zelf of via overheidsbedrijven op de markt aan te bieden. De wet heeft ten doel zo gelijk mogelijke concurrentieverhoudingen tussen overheden en bedrijven te creëren. De Wet Markt en Overheid is gericht op het handelen van de overheid en behandelt daarom geen private interventies in de publieke sector. Overheden mogen economische activiteiten uitvoeren, maar moeten zich dan wel aan de volgende 4 gedragsregels houden (ACM).

1. Kosten doorberekenen
Overheden mogen een product of dienst niet onder de kostprijs aanbieden. In dit geval dient de overheid vergelijkbare tarieven te vragen voor identificatiemiddelen als private partijen dat doen.
2. Bevoordelingsverbod
Overheden mogen hun eigen overheidsbedrijven niet bevoordelen boven concurrerende ondernemingen, bijvoorbeeld door gunstige financiering. Dit kan bijvoorbeeld door een maatschappelijke kosten-baten analyse worden nagegaan.
3. Gegevensverbruik
Overheden krijgen door hun publieke taak informatie die anderen niet hebben. Dat mag geen oneerlijk voordeel opleveren. Overheden mogen gegevens daarom alleen gebruiken voor economische activiteiten, als andere bedrijven die gegevens ook onder dezelfde voorwaarden kunnen krijgen.

4. Functiescheiding

Het komt voor dat overheden een bestuurlijke rol hebben voor economische activiteiten die ze zelf uitvoeren. Overheden moeten zorgen voor een strikte scheiding tussen zulke bestuurlijke zaken en economische activiteiten. Ambtenaren mogen niet tegelijk met allebei bezig zijn. Dit vereist een uitgewerkte governance, waarbij scheiding bestaat tussen eigenaarschap, opdrachtgeverschap en opdrachtnemerschap.

Het rapport van Pels Rijcken over een juridisch kader voor Regie op Gegevens zegt hierover nog het volgende. “Meer in het algemeen, dus los van de Wet Markt en Overheid, geldt dat de overheid een gelijk speelveld moet waarborgen als zij gegevens gaat delen met de markt. Zo kan de overheid/een overheidsorgaan binnen een regietoepassing optreden als “facilitator”. De overheid is in dat geval degene die een regietoepassing mogelijk maakt, bijvoorbeeld door gegevens te laten stromen via een overheidsplatform. Uitgangspunt moet daarbij zijn dat ondernemingen gelijke kansen hebben om daaraan deel te nemen, en dus bijvoorbeeld niet een bedrijf wel en een ander bedrijf geen gebruik mag maken van het platform, zonder dat er gerechtvaardigde redenen zijn voor dat onderscheid. Dergelijke gelijke kansen kan een overheidsorgaan bieden door bijvoorbeeld:

- Transparant te zijn over het voornemen om deel te nemen aan de regietoepassing, bijvoorbeeld door het voornemen om deel te gaan nemen te publiceren;
- Een open samenwerking te creëren waaraan iedereen onder bepaalde voorwaarden mag deelnemen;
- Resultaten van de samenwerking zoveel mogelijk publiekelijk te delen; en
- Anderen de mogelijkheid te bieden om tussentijds toe te treden tot de samenwerking.

Ook als de overheid optreedt in de rol van gegevensverstrekker (aanbieder) is het uitgangspunt gelijke kansen voor verschillende marktpartijen. Het kan dus niet zo zijn dat de ene partij wel gebruik kan maken van gegevens van de overheid en de andere partij niet, zonder dat er gerechtvaardigde redenen zijn voor dat onderscheid.

Verder kan samenwerking tussen aanbieders nadere aandacht behoeven en moet rekening worden gehouden met de regels voor (immateriële) staatssteun”.

Voorkomen moet worden dat de overheid deelneemt aan een consortium of publiek private samenwerking vanwege mogelijke concurrentievervalsing. De overheid moet de rol van opdrachtgever vervullen.

Archiefwet

De Archiefwet (en het daarop gebaseerde Archiefbesluit en de Archiefregeling) bevat regels voor overheidsorganen met betrekking tot het bewaren en vernietigen van overheidsinformatie. Uit de archiefwet- en regelgeving volgt dat ieder overheidsorgaan een selectielijst moet vaststellen waarin tenminste wordt aangegeven welke archiefbescheiden voor vernietiging in aanmerking komen en welke termijnen daarvoor gelden.

Deze verplichting geldt voor onder het overheidsorgaan berustende archiefbescheiden en niet voor bescheiden die door verstrekking onder een andere (niet-overheids)partij zijn komen te berusten, zoals bij een afnemer (Pels Rijcken, 2020). Overheidsorganen moeten zich dus houden aan de bewaar- en vernietigtermijnen zoals vastgesteld in de op hen betrekking hebbende Selectielijst. Onduidelijk is of het uitvoeren van proeven in de proeftuin en de hierbij behorende

documentatie is opgenomen in de Selectielijst. Handelend in de geest van de Archiefwet adviseren wij om bescheiden waarin opzet, aanpak en conclusies van de proeftuin staan beschreven te archiveren. Dit is bijvoorbeeld relevant om de opgedane kennis te delen. De beproevingen met fictieve gegevens behoeven, onzes inziens, niet bewaard te worden. Op basis van de bewaarde documenten kunnen beproevingen met de fictieve data, indien noodzakelijk, gereconstrueerd worden.

Algemene Wet Bestuursrecht (AWB)

De overheid moet zich houden aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Deze beginselen zijn zowel geschreven als ongeschreven regels. Bij de inrichting en uitvoering van de proeftuin zijn verschillende beginselen van toepassing. Het Programma dient deze te borgen. Het gaat hierbij om:

- Zorgvuldigheidsbeginsel;
- Vertrouwensbeginsel;
- Rechtszekerheidsbeginsel;
- Verbod op willekeur;
- Evenredigheidsbeginsel;
- Gelijkheidsbeginsel;
- Motiveringsbeginsel;
- Beginsel van fair play;
- Verbod op vooringenomenheid.

Wet algemene bepalingen Burgerservicenummer (Wabb)

Bij de uitvoering van hun taak kunnen overheidsorganen gebruik maken van het Burgerservicenummer (BSN). Als overheidsorganen een identificerend nummer gebruiken, moet dit een BSN zijn. Anderen dan overheidsorganen kunnen alleen het BSN gebruiken als dit in een specifieke wet is geregeld en alleen voor het doel dat in de wet is vastgelegd.

Niet alle actoren zijn bevoegd om het BSN te verwerken. Actoren zullen binnen de wettelijke mogelijkheden en beperkingen moeten werken. In de proeftuin wordt gewerkt met fictieve gegevens. Alle actoren mogen hiermee hun oplossing beproeven. Het is echter belangrijk dat er gebruik wordt gemaakt van een realistische fictieve dataset zodat de proeftuin in lijn is met wat in de praktijk is toegestaan. Geadviseerd wordt om in de proeftuin al onderscheid te maken in partijen die wel of niet wettelijk bevoegd zijn tot verwerking van het BSN. BZK kan partijen die geen BSN mogen verwerken toegang tot de proeftuin beperken tot een aangepaste dataset. Zoals eerder benoemd, kan het vertrouwensraamwerk de mogelijkheid faciliteren om actoren toe te laten voor innovatieve doeleinden (eventueel door beperkte toegang te verlenen, bijvoorbeeld als actoren niet bevoegd zijn tot het verwerken van het BSN).

4.4 Aansluitvoorwaarden

Het is noodzakelijk dat alle actoren voldoen aan eenduidige aansluitvoorwaarden. Eenduidige en passende aansluitvoorwaarden waarborgen de veilige uitwisseling van persoonsgebonden, gevoelige en vertrouwelijke gegevens van de burger tussen overheidsinstanties en private organisaties. Dit is randvoorwaardelijk in latere innovatiefase(n) en wordt door BZK overeenkomstig toegepast in de proeftuin.

Deze paragraaf geeft een aanzet voor de (juridische) aansluitvoorwaarden.

De MedMij en eHerkenning afsprakenstelsels zijn een goed voorbeeld voor de wijze waarop aansluitvoorwaarden (procesmatig) kunnen worden ingericht. MedMij en eHerkenning hanteren onder andere de volgende set afspraken.

- Partijen die diensten willen bieden aan personen kunnen als deelnemer toetreden tot het afsprakenstelsel in de rol van afnemer.
- Voordat partijen deelnemer worden in het afsprakenstelsel, doorlopen zij een toetredingsproces. Op dit proces is een toetredingsbeleid van toepassing. Bij de start van het proces overhandigt de deelnemer een zelfverklaring integriteit. Er vindt een eerste controle op enkele formaliteiten plaats. Hierna maken de kandidaat-deelnemer en de beheerorganisatie afspraken over het vervolg van het toetredingsproces door middel van een intentieverklaring.
- Na het succesvol doorlopen van het toetredingsproces, sluiten de deelnemer en de beheerorganisatie een deelnemersovereenkomst met elkaar.
- In de deelnemersovereenkomst is opgenomen dat partijen zich houden aan de vooraf bepaalde afspraken. Hierin staan rollen en verantwoordelijkheden toegelicht en erkennen partijen de grondslagen en juridische context.
- Als een actor kwalificeert als verwerker moet er een verwerkersovereenkomst worden gesloten.

Een dergelijk streng toelatingsregime bestaande uit een toetredingsproces en afsprakenstelsel zal voor de proeftuin niet noodzakelijk zijn. Wel moet worden voorgesorteerd op de volgende ontwikkelfasen (pilot en uitrol). Actoren in de proeftuin zullen daarom aan een minimale set eisen moeten voldoen waaruit blijkt dat zij bevoegd zijn om de beschikbare dataset in pilot of uitrol te verwerken en (op korte termijn) aantoonbaar voldoen aan technische en organisatorische maatregelen (zoals een standaard voor informatiebeveiliging). Te denken valt aan de volgende aansluitvoorwaarden voor de proeftuin:

1. De afnemer is aantoonbaar bevoegd om de in de proeftuin beschikbare (fictieve) dataset te verwerken;
2. De afnemer voldoet aan de afgesproken standaard voor informatiebeveiliging of zorgt ervoor dat hieraan wordt voldaan voordat wordt overgegaan naar pilot of verdere uitrol;
3. Voor een gestructureerde digitale gegevensuitwisseling die plaatsvindt met voorzieningen die onderdeel zijn van de GDI, zoals basisregistraties, moet worden voldaan aan vooraf bepaalde koppelvakspecificaties. Afnemers moeten het koppelvak ondersteunen.
4. De afnemer beschikt over eHerkenning voor bedrijven voor authenticatie;
5. Kennis opgedaan in de proeftuin wordt (publiek) gedeeld.

Ad 1. De afnemer is aantoonbaar bevoegd om de in de proeftuin beschikbare (fictieve) dataset te verwerken

Zoals herhaaldelijk benadrukt wordt in de proeftuinfase gewerkt met fictieve gegevens. De AVG is niet van toepassing op deze fictieve dataset. In volgende ontwikkelfasen worden echter rechtshandelingen uitgevoerd met echte datasets in pilotvorm of verdere uitrol. Deelnemers zullen daarom in de proeftuinfase al aannemelijk moeten maken dat zij voldoen aan relevante Europese en Nederlandse wet- en regelgeving en bevoegd zijn om de (fictieve) dataset, waaronder het BSN, te verwerken in de uitvoering van hun taken. Het overhandigen van de juridische beoordeling (zie 3.2.2.) is daarom een vereiste voor deelname aan de proeftuin. Hieruit blijkt of de afnemer bevoegd is om de in de proeftuin beschikbare gesimuleerde (en in latere fasen 'echte') gegevens te verwerken

Ad 2. De afnemer voldoet aan de afgesproken standaard voor informatiebeveiliging of zorgt ervoor dat hieraan wordt voldaan voordat wordt overgegaan naar pilot of verdere uitrol

De beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid (BIV) van de fictieve dataset komt niet in het geding in de proeftuin. Toch is het raadzaam om een attribuut aan de fictieve dataset te koppelen waardoor de dataset wordt gekenmerkt als fictief. Dit is bijvoorbeeld wenselijk als gegevens uit de fictieve dataset onbedoeld worden vernietigd, gewijzigd of vrijkomen (datalek). Dit voorkomt onnodige meldingen bij de Autoriteit Persoonsgegevens (of betrokkenen). In de proeftuinfase hoeven om deze reden geen eisen op het gebied van (privacy en) informatiebeveiliging aan de deelnemers te worden gesteld. De deelnemers moeten natuurlijk wel zorgvuldig met deze gegevens omgaan. In de volgende ontwikkelfasen zullen deelnemers echter moeten voldoen aan een standaard voor informatiebeveiliging. Als de deelnemer ten tijde van de proeftuin nog niet aantoonbaar aan de standaard voldoet, zal een traject voor certificering moeten starten inclusief een audit door een bevoegde partij.

Ad 3. Voor een gestructureerde digitale gegevensuitwisseling die plaatsvindt met voorzieningen die onderdeel zijn van de GDI, zoals basisregistraties, moet worden voldaan aan vooraf bepaalde koppelvlakspecificaties. Afnemers moeten het koppelvlak ondersteunen.

Ontsluiting van data moet zoveel mogelijk op gestandaardiseerde wijze plaatsvinden door nauwkeurig gespecificeerde koppelvlakken. Een koppelvlakspecificatie regelt hoe de communicatie tussen systemen of voorzieningen eruit moet zien en is meestal gebaseerd op horizontale of verticale sectormodellen. Voor de proeftuin moet beoordeeld worden welke standaard relevant is. Afnemers zullen dit ook moeten ondersteunen.

Ad 4. De afnemer beschikt over eHerkenning voor bedrijven voor authenticatie.

De proeftuinomgeving moet Europees erkende inlogmiddelen accepteren. Hiervoor kan worden aangesloten op de E-overheidsbouwstenen DigiD en eHerkenning. eIDAS is in deze fase nog niet relevant. Er moet echter wel rekening mee worden gehouden. Er ontbreekt immers een belangrijk blok als de authenticatie (van burgers en bedrijven) niet kan worden geborgd.

Ad 5. Kennis opgedaan in de proeftuin wordt (publiek) gedeeld.

Uit de interviews is gebleken dat stakeholders het essentieel vinden dat kennis, opgedaan in de proeftuin, openbaar wordt gemaakt. Dit is ook in lijn met de Wet Markt en Overheid waarin wordt gesteld dat de overheid een gelijk speelveld moet borgen. Het publiekelijk delen van resultaten uit de proeftuin draagt daaraan bij. Dit kan later in de afspraken worden opgenomen. Hierover kunnen voorafgaand aan de proef afspraken met elkaar worden gemaakt.

4.5 Overwegingen voor latere innovatiefase(n)

De scope van het juridisch kader is beperkt tot de proeftuin. Uit de analyse voor de proeftuin zijn de volgende overwegingen geconstateerd die relevant kunnen zijn voor volgende innovatiefase(n) zoals 'pilot' en 'uitrol'. Deze overwegingen worden ter kennisgeving aangeboden aan de programmamanager van de proeftuin.

Data Protection Impact Assessment (DPIA)

Voer een of meerdere DPIA's uit op de verwerking van persoonsgegevens in de pilot of verdere uitrol voorafgaand aan de start van deze volgende innovatiefase(n). De AVG stelt het uitvoeren van een DPIA verplicht als een gegevensverwerking waarschijnlijk een groot privacyrisico oplevert voor de mensen van wie de organisatie gegevens verwerkt. De *Richtsnoeren voor gegevensbeschermingseffectbeoordelingen* (WP 248, editie 4 oktober 2017) noemen negen factoren om te bepalen of een risico verhoogd is. Wanneer aan twee van deze factoren wordt voldaan, moet een DPIA worden uitgevoerd. Het op grote schaal verwerken van (gevoelige)

persoonsgegevens en het uitvoeren van innovatieve toepassingen zijn onderdeel van deze factoren. Het uitvoeren van een DPIA voorafgaand aan volgende innovatiefase(n) is daarom verplicht.

Wet Digitale Overheid (Wdo) - nog niet in werking getreden

Op 22 juni 2021 is bij de Tweede Kamer de novelle Wet digitale overheid ingediend. De wet is nog niet in werking getreden en maakt daarom geen impact op de ontwikkeling van de proeftuin. De vroegst mogelijke datum voor inwerkingtreding van de wet is 1 juli 2022.

De WDO is derhalve nog niet in werking getreden. De WDO is daarom geen onderdeel van het juridisch kader voor de proeftuin, echter kan in latere fase(n) wel degelijk van belang zijn.

De WDO geeft invulling aan het kabinetsvoornemen tot een digitale overheid. Het wetsvoorstel legt daarmee de basis voor verdere digitalisering in Nederland. Het wetsvoorstel heeft betrekking op veilig inloggen met publieke en private inlogmiddelen op dienstverlening bij (semi-) overheidsinstanties/publieke dienstverleners. De eerste tranche van de wet:

- legt de taken en verantwoordelijkheden vast voor veilige toegang tot de digitale overheid;
- legt verplichtingen op aan medeoverheden om veilig en betrouwbaar aan te sluiten, en hun dienstverlening in te delen op een betrouwbaarheidsniveau;
- stelt regels over de bekostiging daarvoor en het toezicht daarop;
- biedt zekerheden voor burgers en bedrijven;
- biedt uitgangspunten voor informatiebeveiliging en de verwerking van persoonsgegevens;
- regelt het gebruik van open standaarden.

De WDO gaat uit van een gemengd publiek en privaat stelsel. Naast publieke worden tevens private authenticatiemiddelen toegestaan. Voor burgers komen er door de overheid gecreëerde authenticatiemiddelen. Daarnaast komen er voor burgers private authenticatiemiddelen, die door de Minister van BZK worden toegelaten.

Bedrijven en organisaties kunnen uitsluitend gebruik maken van een bedrijfs- en organisatiemiddel, dat via publiek-private samenwerking is ontwikkeld en door de Minister van BZK wordt erkend op basis van vooraf gestelde eisen. Voor bedrijven wordt dus, anders dan voor burgers, niet voorzien in een publiek middel.

Er zijn drie betrouwbaarheidsniveaus voor authenticatiemiddelen:

- eIDAS Laag
- eIDAS Substantieel
- eIDAS Hoog

De criteria voor het indelen of 'inschalen' van een dienst naar een betrouwbaarheidsniveau zijn geregeld in een ministeriële regeling afkomstig van BZK.

In de proeftuin wordt een fictieve dataset gebruikt. Er worden dus geen (herleidbare) persoonsgegevens verwerkt in de proeftuin. Er worden ook geen rechtsgevolgen aan een proef verbonden. Er is daarom geen betrouwbaarheidsniveau vereist in de proeftuin. Bij de overgang naar volgende innovatiefase(n) moet de dienst worden ingedeeld naar een betrouwbaarheidsniveau.

Wet elektronisch bestuurlijk verkeer

Deze wet is onderdeel van de Algemene wet bestuursrecht en bevat algemene regels over het elektronisch verkeer tussen burgers en bestuursorganen. Dit betekent dat wellicht ook het programma in een latere fase (pilot of productie) wellicht rekening dient te houden met deze wet.

Uit de wet volgt dat een bestuursorgaan berichten alleen elektronisch aan geadresseerden kan zenden voor zover een geadresseerde kenbaar heeft gemaakt dat hij langs elektronische weg voldoende bereikbaar is. Daarnaast mag een bericht nooit uitsluitend via de elektronische weg worden verzonden, tenzij bij wettelijk voorschrift is bepaald dat dit wel mag. Ook moeten berichten op een voldoende betrouwbare en vertrouwelijke manier worden verzonden. Uit deze bepalingen volgt dat een bestuursorgaan niet zomaar berichten via elektronische weg aan een burger kan sturen. In de regel moet 1) de burger hebben aangegeven via die weg beschikbaar te zijn en 2) het bericht ook via andere (analoge) weg worden gezonden, tenzij bij wettelijk voorschrift anders is bepaald zoals bijvoorbeeld bij de Berichtenbox van MijnOverheid (Pels Rijcken, 2020).

Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer

De wet wijzigt het onderdeel van de Algemene wet bestuursrecht dat betrekking heeft op het elektronisch bestuurlijk verkeer. Deze modernisering geeft burgers en bedrijven het recht op elektronisch berichtenverkeer met bestuursorganen. Het wordt onder meer verplicht voor elk formeel bericht een elektronisch kanaal beschikbaar te stellen. Deze kanalen moeten worden aangepast zodat aan wettelijke eisen kan worden voldaan. Dit betekent dat wellicht ook het programma in een latere fase (pilot of productie) wellicht rekening dient te houden met deze wet.

Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid overheid

Overheden bieden steeds meer dienstverlening aan op digitale wijze. Om de toegankelijkheid van deze digitale dienstverlening voor mensen met een functiebeperking (bijvoorbeeld een visuele, auditieve en/ of cognitieve beperking) te waarborgen, heeft de regering vorig jaar het Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid overheid genomen. Op grond van het Tijdelijk besluit moeten vrijwel alle overheidswebsites en mobiele applicaties van overheden aan bepaalde toegankelijkheidsnormen voldoen. Een groot deel van de overheidswebsite moet vanaf 23 september 2019 aan de toegankelijkheidsnormen voldoen (Pels Rijcken, 2020). Dit betekent dat wellicht ook het programma in een latere fase (pilot of productie) wellicht rekening dient te houden met deze wet.

5 SCENARIO'S MOGELIJKE INRICHTING PROEFTUIN

5.1 Scenario's

Op basis van de uitgevoerde verkenning zijn naar onze mening de volgende scenario's voor het opzetten van een proeftuin voor Regie op Gegevens relevant om nader uit te werken en daarmee een implementatiestrategie te bepalen:

1. Niets doen of temporiseren;
2. Onder regie brengen van bestaande ontwikkelingen;
3. Nieuwe testomgeving opbouwen op basis van stubs;
4. Volledig nieuwe testomgeving opbouwen;
5. Aansluiten op bestaande testomgevingen.

Per scenario wordt een indicatie gegeven van wat er nodig is voor de realisatie van het scenario. Waar nodig/mogelijk wordt in het beschreven scenario kort stilgestaan bij de belangrijkste aandachtspunten bij de technische inrichting van de proeftuinomgeving. Daarnaast wordt kort benoemd wat de inrichting van het scenario betekent voor de governance van de proeftuin. Kan worden aangesloten bij een bestaande structuur of moet een hele nieuwe governance worden ingericht en wat betekent dit?

Scenario 1: Niets doen of temporiseren

In dit scenario wordt er geen proeftuin Regie op Gegevens ingericht. Initiatieven kunnen zelf afspraken maken over het uitvoeren van beproevingen en de wijze waarop ze dit doen. Er zijn geen investeringen noodzakelijk voor het opzetten en beheren. Het inrichten van een specifieke governance is niet nodig.

- **Kans:** Verwachting voor de buitenwereld is duidelijk dat er geen aanbod wordt gerealiseerd. Dit kan een stimulans zijn voor initiatieven die nu in afwachting zijn van een aanbod vanuit het programma om zelf zaken gaan organiseren.
- **Bedreiging:** De innovatieslagkracht voor het delen van gegevens ontwikkelt zich niet, onvoldoende of te langzaam. Voor het programma Regie op Gegevens wordt het lastig om initiatieven te stimuleren en hier zicht op te houden indien er geen concrete ondersteuning kan worden geboden. De realisatie van de doelstellingen van het programma Regie op Gegevens worden niet, of niet tijdig gerealiseerd.

Voor dit scenario geldt dat de financiële- en organisatorische impact praktisch nihil is. Er is geen juridische impact. Dit scenario draagt niet bij aan de doelstelling van het programma Regie op Gegevens. Er komt geen omgeving voor het uitvoeren van proeven, partijen blijven aangewezen op eigen initiatieven.

Initiatieven en beproevingen moeten elders worden opgepakt. Deze projecten moeten investeren in de realisatie van omgevingen voor het uitvoeren van proeven. Deze omgevingen worden na afloop van de projecten weer opgeruimd omdat de middelen voor instandhouding eindigen bij het afsluiten van deze projecten. Opgedane kennis verdampt en het wiel wordt meerdere malen uitgevonden. Er is geen centrale omgeving waar de leereffecten worden gedeeld en initiatieven elkaar kunnen versterken.

Doelstelling programma: De enige toegevoegde waarde voor deelnemers is de duidelijkheid dat vanuit het programma geen ondersteuning wordt geboden voor het uitvoeren van proeven met innovaties.

Scenario 2: Aansluiten bij bestaande ontwikkelingen

Door “regie” te gaan voeren over een aantal “losse” ontwikkelingen die op dit moment op verschillende plaatsen zich voordoen kan een eerste stap worden gezet die, op korte termijn kan bijdragen aan het ontstaan van een proeftuin en de innovatie op dit terrein stimuleert. Het kan de eerste stap zijn van een groeimodel. De uit het onderzoek naar voren gekomen ontwikkelingen zijn:

- **Ketentestdorp**, hiermee wordt een stap gezet naar de door bijna alle data afnemers gewenste uniforme testset. Voor het inrichten van een kennisnetwerk kan gekeken worden naar de mogelijkheden die developer.overheid.nl te bieden heeft en of er voldoende overlap in de doelgroep is om beide initiatieven te stimuleren of dat het voor Regie op Gegevens effectiever is de best practices van deze initiatieven te vertalen naar een eigen omgeving (Pleio.rog.nl?). Voor het bevragen van de basisregistraties door dienstverleners is de ontwikkeling van Haal Centraal zeer relevant. Een bestaande omgeving van een lopende proef kan mogelijk worden ingezet als eerste proeftuinomgeving.

Indien voor scenario 2 (of delen hiervan) wordt gekozen, moet worden aangesloten op het afsprakenraamwerk/convenanten van deze bestaande initiatieven. Het behartigen van de belangen van Regie op Gegevens binnen de verschillende overleggen vraagt om de inzet van de juiste kennis en bestuurlijke vaardigheden. Naar verwachting is hiervoor extra capaciteit noodzakelijk. Voor zowel scenario 2 als 5 geldt dat zeggenschap mogelijk ook gepaard gaat met het leveren van een (financiële) bijdrage aan de realisatie van noodzakelijke voorzieningen

- **Kans:** Hergebruik van en/of aansluiten bij bestaande ontwikkelingen. Een proefomgeving die in een later stadium kan worden uitgebouwd kan hierdoor snel beschikbaar zijn. Hiermee wordt voorkomen dat er weer een initiatief ontstaat en dat mogelijk andere initiatieven stilvallen. Relatief snel realiseerbaar. Kosten voor ontwikkeling en beheer zijn beperkt aangezien aangesloten wordt op bestaande ontwikkelingen waarbij kan worden voorzien in het leveren van bijdragen in het uitbreiden van de te leveren en te beheren diensten. Er ontstaat synergie doordat meerdere initiatieven gebruik maken van dezelfde componenten.
- **Bedreiging:** Het inrichten van samenwerking is mogelijk lastig vanwege verschillende belangen en inzichten. De impact van de proeftuin wordt hierdoor afgeremd. Uit het onderzoek door Digicampus is gebleken dat testomgevingen vaak minder geschikt zijn voor de inzet van experimenten.

Financiële impact: aansluiten en gebruikmaken van bestaande initiatieven zal niet gratis zijn voor het programma. Een bijdrage zal door het programma moeten worden geleverd om de benodigde uitbreiding voor het beheer en gebruik van de voorzieningen mogelijk te maken. Daarnaast zal het programma moeten investeren in het beschikbaar stellen van capaciteit om de belangen van het programma te behartigen en de realisatie te borgen. De uiteindelijke kosten zijn afhankelijk van het aantal initiatieven waarbij wordt aangesloten en de voorwaarden die door partijen worden gesteld wat het lastig maakt op voorhand een inschatting van deze kosten te maken.

Om aansluiting bij deze initiatieven mogelijk te maken en deze aansluiting uiteindelijk te laten resulteren in het uitvoeren van experimenten in een proeftuinomgeving is naar verwachting de inzet van een projectmanager, een architect en een beleidsmedewerker noodzakelijk. Daarnaast moet worden voorzien in juridische ondersteuning, accountmanagement en communicatie en

project control. Naar verwachting zal de investering beperkt blijven, met name omdat in dit scenario niet zelf gebouwd wordt aan een software oplossing.

Organisatorische impact: Vooral het deelnemen aan de governance van de bestaande initiatieven en hier regie op voeren zal een aanzienlijke inspanning vragen. Door aansluiting op bestaande initiatieven is het niet nodig een eigen beheerorganisatie in te richten. Wel moet er aandacht zijn voor het begeleiden van de gebruikers van de proeftuin (accountmanagement) en het onder de aandacht brengen van de proeftuin (communicatie).

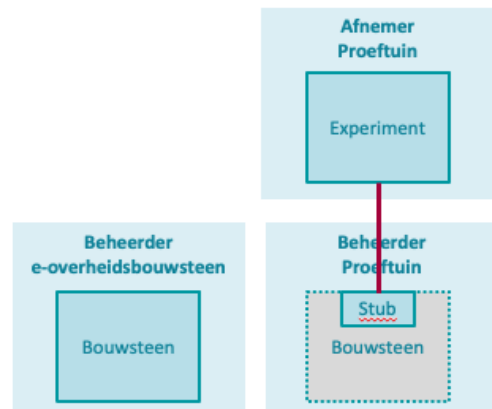
Juridische haalbaarheid: aangezien het om vergelijkbare bestaande initiatieven gaat die binnen dezelfde context worden gerealiseerd als het programma Regie op Gegevens worden er geen issues met betrekking tot de juridische haalbaarheid voorzien.

Doelstelling programma: de bijdrage aan de doelstelling van het programma is deels beperkt. Een platform voor het delen van kennis kan snel worden gerealiseerd, de stap om te komen tot een daadwerkelijke proeftuin zal langer duren, maar kan op deze wijze wel via een groeiscenario worden bereikt.

Toegevoegde waarde voor deelnemers: het realiseren van een omgeving voor de uitwisseling van kennis en de realisatie van een uniforme testset zijn belangrijke wensen van de stakeholders. Het is daarmee een belangrijke stap die zeker toegevoegde waarde heeft.

Scenario 3: Nieuwe testomgeving op basis van stubs

In dit scenario wordt een nieuwe omgeving ingericht waarbij niet wordt aangesloten op bestaande (basis)registraties en overige E-overheidsbouwstenen zoals DigiD en eHerkenning. Van iedere (basis)registratie of E-overheidsbouwsteen die moet worden opgenomen in de proeftuin wordt een stub (zie bijlage 1 voor definitie stub) gemaakt. In deze stub worden functionaliteit (API-service) en gegevens (beperkt) gesimuleerd door de stub. De prestaties en beschikbaarheid van deze omgeving kunnen afwijken van de productieomgeving. Bij het inrichten van dit scenario kan worden verkend in hoeverre het mogelijk is voor deze omgeving gebruik te maken van reeds aanwezige componenten binnen de omgeving van MijnOverheid bij Logius.

Technische componenten: Bestaat uit een testomgeving en stubs van de verschillende bouwstenen digitale overheid.

Governance: Over het gebruik, de beschikbaarheid, de toegang tot de proeftuin etc. is afstemming met de diverse stakeholders noodzakelijk. Hiervoor zal een overlegstructuur moeten worden ingericht waarin de partijen zijn vertegenwoordigd en waarin afstemming plaatsvindt over de 'spelregels' rond het gebruik van de omgeving. Hiervoor is inzet van een "regisseur" nodig die de inrichting van de governance op zich neemt en de afstemming organiseert.

- **Kans:** Het realiseren van stubs is relatief eenvoudig. Het gebruik van de gewenste uniforme testset (i.s.m. Ketentestdorp) kan zonder afhankelijkheid van andere partijen

worden ingericht. Bestaande componenten van MijnOverheid kunnen mogelijk hergebruikt worden. Bij ontwikkeling van API's voor de basisregistraties (denk aan de haal API voor de BRP) kan makkelijk worden meebewogen.

- **Bedreiging:** Voor inzet van componenten van Logius ontstaat een afhankelijkheid van de prioritering bij Logius. Een omgeving met stubs voldoet beperkt aan de wens om aan te sluiten op omgevingen die zo dicht mogelijk bij de realiteit liggen. Stubs dekken vaak niet de volledige werking van de applicatie af waardoor deze niet conform de werking in de praktijk reageren. Hierdoor ontstaan mogelijk bij de vervolgstappen pilot en uitrol onverwachte problemen. Het beheer van deze omgeving zal specifieke inzet vragen.

Financiële impact: de realisatie van dit scenario heeft een medium tot hoge impact. Er zal een omgeving moeten worden ingericht en verschillende koppelvlakken gerealiseerd. Hiervoor moet een ontwerp worden gemaakt en moeten keuzes worden gemaakt voor inrichting, beheer en gebruik. Hiervoor is de inzet noodzakelijk van architectuur, functioneel ontwerp, softwareontwikkeling, beheer, scrummaster, productowner, projectmanagement. Daarnaast moet worden voorzien in juridische ondersteuning, accountmanagement, communicatie en project control en zijn er kosten voor het inrichten en beschikbaar stellen van de omgeving zoals licentiekosten.

Organisatorische impact: De organisatorische impact voor het programma is aanzienlijk. Er zal een ontwikkel- en beheerorganisatie moeten worden ingericht en aangestuurd. Daarnaast zal governance moeten worden ingericht waarin afspraken worden gemaakt over het gebruik van de omgeving.

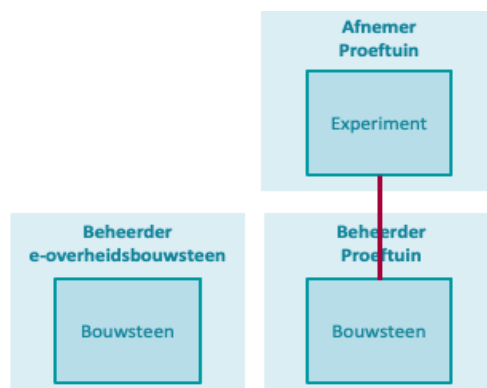
Juridische haalbaarheid: naar verwachting geen grote belemmeringen. Bij keuze realisatie zal moeten worden bezien wat de beste manier is om de realisatie en ontwikkeling vorm te geven (in- of uitbesteden)

Doelstelling programma: De bijdrage aan de doelstelling van het programma is geborgd en heeft toegevoegde waarde voor de deelnemers, want er komt een omgeving beschikbaar waarin experimenten kunnen worden uitgevoerd. Hierbij geldt wel de beperking dat het beproeven met stubs beperkingen kent (beperkte fout scenario's bijvoorbeeld) waardoor bij opschaling naar de fase pilot er nog onverwachte situaties kunnen ontstaan.

Scenario 4: Volledig nieuwe testomgeving

Er wordt een volledig nieuwe testomgeving ingericht op basis van de bestaande (basis)registraties en E-overheidsbouwstenen. De functionaliteit van deze omgeving is identiek aan de productieomgeving. In deze omgeving worden alleen testgegevens opgenomen. De prestaties en beschikbaarheid van deze omgeving kan afwijken van de productieomgeving afhankelijk van het dienstenniveau dat voor deze omgeving is gewenst.

Technische componenten: Bestaat uit containerimages van de verschillende bouwstenen digitale overheid en een testomgeving/platform waarop deze gehost kunnen worden. Een containerimage is hierbij gedefinieerd als een lichtgewicht, op zichzelf staand, uitvoerbaar

softwarepakket dat alles bevat wat nodig is om een applicatie uit te voeren: code, runtime, systeemtools, systeembibliotheken en instellingen.

Governance: Voor het inrichten van de governance is in dit scenario een vergelijkbare inzet als bij scenario 3 noodzakelijk.

- **Kans:** Er ontstaat een omgeving die volledig voldoet aan alle eisen en die onder regie is van het programma.
- **Bedreiging:** Realisatie vraagt lange doorlooptijd. Realisatie en beheer moeten worden ondergebracht bij beheer partij en aanbesteed.

Financiële impact: dit scenario is een uitgebreide versie van scenario 3. Kosten voor realisatie zullen naar verwachting medium – hoog zijn (maar hoger dan bij 3) aangezien er meer functionaliteit wordt gerealiseerd. Dit zal ook impact hebben op de kosten voor het beheer en onderhoud van de omgeving. Hiervoor is de inzet noodzakelijk van architectuur, functioneel ontwerp, softwareontwikkeling, beheer, scrummaster, productowner, projectmanagement. Daarnaast moet worden voorzien in juridische ondersteuning, accountmanagement, communicatie en project control en zijn er kosten voor het inrichten en beschikbaar stellen van de omgeving zoals licentiekosten.

Organisatorische impact: vergelijkbaar als bij scenario 3.

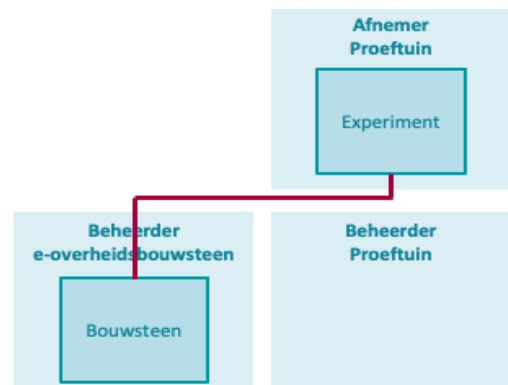
Juridische haalbaarheid: vergelijkbaar met scenario 3

Doelstelling programma: Dit scenario draagt bij aan de doelstelling van het programma Regie op Gegevens en heeft toegevoegde waarde voor deelnemers. Doordat de omgeving in dit scenario vergelijkbaar is met productie kunnen testen realistischer worden vormgegeven en zal de opschaling naar de volgende fase eenvoudiger verlopen. De vraag of de extra kosten voor realisatie en beheer van de omgeving opwegen tegen dit voordeel kan in dit stadium niet worden beantwoord.

Scenario 5: Aansluiten op bestaande testomgevingen

In dit scenario wordt geen nieuwe omgeving ingericht maar wordt aangesloten op bestaande testomgevingen van de verschillende (basis)registraties en bouwstenen. De prestaties en beschikbaarheid van deze omgeving kan afwijken van de productieomgeving afhankelijk van het dienstenniveau dat voor deze omgeving is gewenst.

Scenario 2 en 5 lijken veel op elkaar. Beide gaan uit van de aansluiting op bestaande omgevingen. Het verschil is dat in scenario 2 wordt uitgegaan van het gebruik van een bestaande omgeving van een experiment waarop wordt aangesloten en voortgebouwd. Scenario 5 gaat uit van de realisatie van een nieuwe omgeving waarin de bestaande componenten worden ontsloten. Dit heeft als voordeel dat de omgeving volledig conform de gestelde eisen kan worden ingericht. Nadeel is dat het beschikbaar komen van de omgeving langer zal duren.

Technische componenten: Bestaat uit (experimenteer)omgevingen van de beheerders van de bouwstenen digitale overheid die gebruikt kunnen worden voor experimenten.

Governance: In dit scenario dient het programma Regie op Gegevens een plaats te krijgen binnen de governance van de bestaande voorzieningen en op die manier invloed te krijgen op de gewenste inzet van de omgevingen. Deze inzet is naar onze mening vergelijkbaar met die zoals beschreven in scenario 2. Voor zowel scenario 2 als 5 geldt dat zeggenschap mogelijk ook gepaard gaat met het leveren van een (financiële) bijdrage aan de realisatie van noodzakelijke voorzieningen.

- Kans: Bestaande infrastructuur wordt gebruikt. Hierover kan ook de uniforme testset worden uitgerold wat mogelijk nog positieve spin-off heeft op de voorzieningen in het stelsel. Voor de basisregistraties en andere E-overheidsbouwstenen voldoet dit scenario maximaal aan wensen van de afnemers.
- Bedreiging: Bereidheid bij bronhouders om mee te werken bij beschikbaar stellen van een test- of experimenteeromgeving en het inrichten en onderhouden van de gegevens. Uit het onderzoek van Digicampus is gebleken dat bouwstenen niet beschikken over een experimenteeromgeving en dat de testomgeving niet geschikt is voor gebruik in een proeftuin. De benodigde investering kan hierdoor mogelijk hoger uitvallen dan verwacht.

Financiële impact: aansluiten en gebruikmaken van bestaande omgevingen zal niet gratis zijn voor het programma. Een bijdrage zal door het programma moeten worden geleverd om de benodigde uitbreiding voor het beheer en gebruik van de voorzieningen mogelijk te maken. Daarnaast zal het programma moeten investeren in het beschikbaar stellen van capaciteit om de belangen van het programma te specificeren en de realisatie te borgen. De uiteindelijke kosten zijn afhankelijk van het aantal registraties waarbij wordt aangesloten en de voorwaarden die door partijen worden gesteld. Dit maakt het lastig om een inschatting van deze kosten te maken. Naar verwachting zal de investering beperkt blijven (laag). Hiervoor is de inzet noodzakelijk van architectuur, functioneel ontwerp, beheer en projectmanagement. Daarnaast moet worden voorzien in juridische ondersteuning, accountmanagement, communicatie en project control en zijn er kosten voor het inrichten en beschikbaar stellen van de omgeving zoals licentiekosten.

Organisatorische impact: Om aansluiting mogelijk te maken en deze aansluiting uiteindelijk te laten resulteren in het uitvoeren van experimenten in een proeftuinomgeving is het nodig een beheerorganisatie in te richten. Aangezien de bouwstenen door andere partijen beschikbaar worden gesteld is de impact geringer dan bij de scenario's 3 en 4.

Daarnaast zal het programma een plaats in de governance van het huidige stelsel moeten krijgen en hier regie op voeren. Dit zal om een aanzienlijke inspanning vragen. Er ontstaat in dit scenario een grote afhankelijkheid. Verandering in prioriteiten bij bronhouders kunnen gevolgen hebben voor proeven. Het zal lastig zijn hier op te sturen.

Juridische haalbaarheid: aangezien het om vergelijkbare bestaande initiatieven gaat die binnen dezelfde context worden gerealiseerd als het programma Regie op Gegevens worden er geen issues met betrekking tot de juridische haalbaarheid voorzien.

Doelstelling programma: Dit scenario draagt bij aan de doelstelling van het programma en voegt waarde toe voor de deelnemers. Op deze manier ontstaat een omgeving waar proeven kunnen worden uitgevoerd door de stakeholders van het programma.

Samengevat

In onderstaande tabel wordt aan de hand van de kleuren groen, geel en rood aangegeven hoe bij de uitvoering van de gekozen scenario's de impact is op de genoemde aspecten:

- Groen betekent dat er geen of nauwelijks negatieve impact is op het betreffende aspect.
- Geel betekend dat er nauwelijks tot redelijke impact is op het betreffende aspect.
- Rood betekent dat er redelijk tot grote negatieve impact is op het betreffende aspect.

Vanzelfsprekend geldt dat er tussen de gekozen kleuren zeker nuanceringen bestaan. Doel van het kleurgebruik in de tabel is enkel om de belangrijkste verschillen te duiden.

Samengevat levert dit de volgende afwegingen op.

Aspect	Scenario 1 Niets doen/temporiseren	Scenario 2 Aansluiten bij bestaande ontwikkelingen	Scenario 3 Nieuwe testomgeving o.b.v. stubs	Scenario 4 Volledig nieuwe testomgeving	Scenario 5 Aansluiten bestaande testomgeving
Financiële impact	Geen / Negatief Er zijn geen directe extra kosten voor het programma.	Laag	Medium-(Hoog)	Medium-Hoog	Laag-Medium
Organisatorische impact	Geen extra organisatie nodig	Extra organisatie complexiteit, wel overzichtelijk	Extra capaciteit nodig, uitbreiding scope, innovaties moeten worden aangestuurd. Inrichting governance	Extra capaciteit nodig, uitbreiding scope, innovaties moeten worden aangestuurd. Inrichting governance	Extra organisatie complexiteit, wel overzichtelijk. Er wordt gebruik gemaakt van bestaande structuren
Juridisch haalbaar	Ja	Ja, want betreft aansluiting bij bestaande initiatieven	Ja, van belang is duidelijke voorwaarden worden gesteld aan toegang en gebruik om te voorkomen dat aan beproevingen verdere rechten worden ontleend.	Ja, van belang is duidelijke voorwaarden worden gesteld aan toegang en gebruik om te voorkomen dat aan beproevingen verdere rechten worden ontleend.	Ja, van belang is duidelijke voorwaarden worden gesteld aan toegang en gebruik om te voorkomen dat aan beproevingen verdere rechten worden ontleend.
Draagt bij aan doelstelling Proeftuin Regie op Gegevens	Nee, er komt geen omgeving voor het uitvoeren van proeven.	Ja, maar wel ten dele. Er is geen sprake van de ontwikkeling van een daadwerkelijke proeftuin.	Ja, beproevingen kennen wel de beperking dat stub niet alle mogelijke scenario's in productie ondersteunen	Ja	Misschien, maar sterke afhankelijkheid medewerking en prioritering bij bronhouders
Toegevoegde waarde voor deelnemers	Laag, deelnemers geven duidelijk aan behoefte te hebben aan een omgeving om proeven uit te voeren.	Redelijk, wel uitbouw nodig. (is ook mogelijk)	Ja, veel van de wensen worden ingewilligd	Ja, veel van de wensen worden ingewilligd	Misschien, maar sterke afhankelijkheid van medewerking en prioritering bij bronhouders.

Een inschatting van de financiële impact voor de realisatie en het beheer van een proeftuin Regie op Gegevens is niet eenvoudig te maken. Om toch een beeld te kunnen geven is een inschatting gemaakt waarbij in kaart is gebracht wat nodig is voor de realisatie van de verschillende scenario's qua doorlooptijd en de benodigde rollen en functies van de projectorganisatie.

Hierbij is uitgegaan van een gefaseerde aanpak waarbij in eerste instantie de mogelijkheden van scenario 2 maximaal worden benut waarbij dit mogelijk in een later stadium wordt uitgebouwd door toevoeging van onderdelen uit scenario's 3 tot en met 5.

Om scenario 2 volledig te implementeren wordt uitgegaan van een doorlooptijd van minimaal 1-2 jaar. In deze periode dient er een projectorganisatie te worden ingericht waarbij naar onze mening de volgende rollen moeten worden ingevuld;

- Projectmanagement
- Architectuur
- Beleid
- Juridische ondersteuning

- Accountmanagement
- Functioneel ontwerp
- Control
- Communicatie

Afhankelijk van de afspraken met de initiatieven waarbij wordt aangesloten zal daarnaast een financiële bijdragen worden verwacht voor het aansluiten bij en het gebruikmaken van de bestaande initiatieven. Op basis van onze ervaring met projecten van vergelijkbare omvang en doorlooptijd verwachten wij een investering in tussen de €1 - 2 miljoen per jaar.

De realisatie van een volgende fase (scenario 3 en verder) zal naast bovengenoemde rollen mogelijk ook nog de volgende capaciteit vereisen voor het bouwen van technische oplossingen door inzet van enkele FTE's voor:

- Software ontwikkeling
- Technisch en functioneel beheer
- Scummaster
- Productowner

Voor deze vervolfase wordt uitgegaan van een doorlooptijd van 2 jaar per scenario. De te verwachten kosten voor deze scenario's schatten wij in tussen de €2 - 4 miljoen per jaar.

Zoals aangegeven gaat het hier om schattingen gebaseerd op ervaring in vergelijkbare trajecten. Indien over wordt gegaan tot realisatie van de proeftuin zal in de eventueel in te richten kwartiermakers fase een gedetailleerde begroting en businesscase moeten worden opgesteld.

5.2 Advies voor vervolg

Voor het realiseren van de proeftuin adviseert VKA te kiezen voor een gefaseerde aanpak waarbij in eerste instantie de mogelijkheden van scenario 2 'Aansluiten bij bestaande ontwikkelingen', maximaal worden benut. Hierdoor kan relatief snel en eenvoudig toegevoegde waarde worden geleverd aan de stakeholders van het programma Regie op Gegevens. In een later stadium kunnen alsnog onderdelen uit scenario's 3 tot en met 5 worden gerealiseerd en toegevoegd.

Enkele bestaande ontwikkelingen waar mogelijk bij kan worden aangesloten zijn:

- Het aansluiten bij KetenTestDorp voor het ontwikkelen van een set testgegevens die voor beproevingen over de gehele keten heen kunnen worden gebruikt.
- Voor de ontsluiting van relevante koppelvlakspecificaties bieden het platform van developer.overheid.nl of de omgeving van Digicampus mogelijk een goede basis.
- Bezien of bouwstenen uit beproevingen zoals Regie na overlijden inzetbaar zijn in de proeftuin.
- Verken de mogelijkheid om te voorzien in de behoefte aan duidelijkheid met betrekking tot de toepassing van wet- en regelgeving. (We realiseren ons dat dit vanuit de positie van het programma Regie op Gegevens binnen BZK lastig is, maar we constateren ook in de verkenning dat dit een brede behoefte is bij met name afnemers.)
- Gestart kan worden met de inrichting van de governance van de proeftuin zodat de kaders voor gebruik en beheer kunnen worden gerealiseerd.
- Door vanuit het programma Regie op Gegevens hierop in te zetten en actief over te communiceren kan ook de basis van de te vormen kennisnetwerk rond de proeftuin worden verstevigd.

VKA adviseert om te starten met een kwartiermakers fase voor de in te richten proeftuin Regie op Gegevens. Een van de stappen in deze fase is het opstellen van een gedetailleerde begroting voor de komende jaren, gesplitst in initiële en terugkerende jaarlijkse kosten. Deze begroting kan in het in deze fase samen te stellen programmteam worden gemaakt. Uit de begroting dient te blijken dat de scope van de proeftuin groeit langs de beschrijvingen van scenario 2...3...4, de kosten zullen hiermee dus ook toenemen.

In deze kwartiermakers fase dienen ook de functionele en technische eisen voor de realisatie van de proeftuin te worden uitgewerkt in een programma van eisen. Hierin worden in ieder geval de minimale eisen inzichtelijk gemaakt (het zogenaamde minimum viable product). Deze set van eisen vormt enerzijds input voor het opstellen van de hierboven genoemde begroting, maar biedt tevens een kader bij het verkennen van mogelijke samenwerkingen met andere initiatieven die bezig zijn met het thema regie op gegevens en/of het inrichten van een proeftuin.

Bij realisatie van een proeftuinomgeving zoals beschreven bij scenario 3, 4 of 5, adviseren wij tevens voor de toegang en het gebruik van de omgeving aansluitvoorwaarden (zie paragraaf 4.4) op te stellen waarin voorwaarden voor toegang en gebruik vast te leggen. Voor gebruikers van de proeftuinomgeving moet duidelijk zijn dat het om een omgeving gaat waarvoor gebruik bepaalde kaders gelden die door de eigenaar worden aangegeven. Anderzijds moet worden bewaakt dat een te rigide toepassing van deze kaders kansen voor innovatie in de weg staan.

Naast het opstellen van het programma van eisen en de begroting kan in de kwartiermakers fase onder andere al worden gestart met;

- Het verkennen van de aansluiting bij de genoemde bestaande initiatieven.
- Het inrichten van de governance voor de proeftuin (inclusief het platform voor het delen van specificaties en kennis).
- Het inrichten van de beheerorganisatie die het gebruik van de proeftuin gaat ondersteunen en begeleiden en het beschrijven van de bijbehorende processen.

In de kwartiermakers fase kan ook worden gestart met het uitwerken van de aansluitvoorwaarden. Voor gebruikers van de proeftuinomgeving moet duidelijk zijn dat het om een omgeving gaat waarvoor gebruik bepaalde kaders gelden die door de eigenaar worden aangegeven. Anderzijds moet worden gewaakt dat een te rigide toepassing van deze kaders kansen voor innovatie in de weg staan.

BIJLAGE 1: BEGRIPPEN EN DEFINITIES

Aanbieder: Aanbieders kunnen zowel publieke als private organisaties zijn. Menigmaal zal de aanbieder een overheidsorganisatie zijn die een registratie van persoonlijke gegevens onder haar hoede heeft, maar het kan bijvoorbeeld ook een zorgaanbieder zijn, een private partij, die dossier houdt van persoonlijke gezondheidsgegevens. Het kunnen werkgevers, banken, of het UWV zijn, die persoonlijke financiële gegevens hebben die van belang zijn voor belastingaangifte.

Afnemer: Een afnemer (ook wel ‘gebruiker’) is een overheidsorganisatie of private partij die gegevens nodig heeft en afneemt van een basisregistratie voor gebruik in de eigen processen. Is in de context van Proeftuin RoG gelijk aan Dienstverlener. Vaak is die afnemer op haar beurt een aanbieder van diensten, waarvan de persoon dan de (beoogd) afnemer is.

Basisregistratie: Een Basisregistratie is een bij wet aangewezen registratie met daarin gegevens van hoogwaardige kwaliteit, die door alle overheidsinstellingen verplicht worden gebruikt bij de uitvoering van publiekrechtelijke taken. In de wet van een Basisregistratie ligt vast welke gegevens als authentiek gegeven verplicht gebruikt moeten worden. Bij het gebruik van de gegevens is de privacy van de burger gewaarborgd.

Bronhouder: Een bronhouder is verantwoordelijk voor het inwinnen en bijhouden van de authentieke en niet-authentieke gegevens in een basisregistratie en voor het borgen van de kwaliteit van die gegevens (onder meer naar aanleiding van ontvangen terugmeldingen).

Burger: Een burger is iedere natuurlijke persoon die ingezetene is in Nederland (zoals opgenomen in de BRP) en iedere natuurlijke persoon die opgenomen is in het Register Niet-Ingezetenen RNI

Containerimage: Een containerimage is een lichtgewicht, op zichzelf staand, uitvoerbaar softwarepakket dat alles bevat wat nodig is om een applicatie uit te voeren: code, runtime, systeemtools, systeembibliotheken en instellingen.

Derden bewering: Een derden bewering is een bewering die (in deze context) de overheid over een burger doet.

Dienstverlener: De dienstverlener is een private partij in de Europese Economische Ruimte die een dienst levert.

Digital Sandbox: Een Digital Sandbox is een digitale omgeving die is ‘afgesloten’ van de buitenwereld en slechts met 1 doel is ingericht. Een sandbox faciliteert vaak het testen en experimenteren. Een soort digitale zandbak waar je on-the-spot een klein zandkasteeltje kunt bouwen, ofwel een proof-of-concept’.

Eigen bewering: Onder bewering wordt hier de neutrale en niet-geverifieerde status van een gegeven verstaan en deze kan dus waar of niet waar zijn. Een eigen bewering is een bewering die de burger zelf doet.

Overeenkomst: Een overeenkomst is een meerzijdige rechtshandeling, waarbij een of meer partijen jegens een of meer andere een verbintenis aangaan (art. 6:213 lid 1 BW).

Operator: Een operator biedt de infrastructuur en middelen om het uitwisselen van (persoonlijke) data mogelijk te maken. Het maakt het mogelijk voor het individu om veilig zijn of haar eigen persoonlijke data in te zien, op te halen en te delen. Daarnaast maakt de operator het mogelijk om

controle uit te oefenen over de uitwisseling van persoonlijke data met en tussen data aanbieders en afnemers (InnoValor, 2021).

Overheid: Iedere overheidsorganisatie die persoonsgegevens over een burger administreert die door die burger ingezien mogen worden.

PDM (Service): Een dienst die een individu in staat stelt om zijn/haar persoonlijke informatie duurzaam te beheren en te onderhouden om deze, wanneer de gebruiker dit in zijn belang acht, te kunnen delen met anderen.

Persoon: Degene die voor eigen doel- einden regiehandelingen uitvoert, of laat uitvoeren, op persoonlijke gegevens die op hem/ haar betrekking hebben.

Persoonlijke Digitale Omgeving: Een persoonlijke digitale omgeving is in deze context iedere digitale toepassing met toegangsfunctie waar een burger of dienstverlener gegevens in kan plaatsen en beheren. Synoniemen zijn: Personal Data Management tool, Wallet, Regietoepassing, Gegevenskluis. Echter dekt niet elk synoniem altijd alle functies die nodig zijn voor het plaatsen, beheren, doorzenden en bewaren van persoonlijke gegevens.

Pilot: In een pilot wordt een bepaalde oplossing door een kleine representatieve groep gebruikers getest in welke mate deze voldoet aan verwachtingen en implementeerbaar is. De focus van een pilot ligt op het toetsen van het idee of het concept binnen de beperkingen van de "echte" wereld (Digicampus 2019).

Proeftuin: Een proeftuin is een experimentele omgeving die over een langere periode aan meerdere stakeholders ruimte biedt voor het testen van technologische of marktinnovatie van nieuwe of vernieuwde producten of diensten. Het is een realistische omgeving die bijdraagt aan het versnellen van de marktintroductie van nieuwe diensten/producten (Stimulus, 2015).

Proeftuin Regie op Gegevens: Een omgeving waar partijen ideeën en concepten rond het delen van gegevens kunnen beproeven. Hierbij valt te denken aan koppelvlakspecificaties, een bruikbare set testgegevens en geldende randvoorwaarden voor gebruik.

Proof of Concept: Een Proof Of Concept (POC) is een beproeving dient om de vraag te beantwoorden of een idee kan worden gerealiseerd of niet. Een POC 'bewijst' in wezen dat een gegeven aanname correct is en in de praktijk kan worden geïmplementeerd met behulp van beschikbare technologieën.

Stub: Een stub is in de informatica een tijdelijke versie van een functie. Een stub is een testtool. Een stub vervangt een nog ontbrekende (sub)module en reageert net als het ontbrekende gedeelte. Hierdoor is de communicatie met het nog ontbrekende stuk toch te testen. De stub legt wel de naam en basisfunctionaliteit vast, maar heeft geen of slechts zeer beperkte functionaliteit. De bedoeling is dat de stub-implementatie later opnieuw bekeken wordt en vervolledigd.

VIA-gegevens: Dit zijn gegevens van de vooraf ingevulde aangifte, zoals loon, WOZ-waarde, hypotheekgegevens en banksaldi.

BIJLAGE 2: BRONNEN

Digicampus (2019) *Openheid bouwstenen digitale overheid voor experimenten en pilots: een overzicht (najaar 2019)*

Digicampus (2021) *Digicampus Blog Digital Sandbox, concept, Julie 2021, Frank Gerlings*

DO Basisregistraties (2021) *Basisregistraties en stelselafspraken*. Beschikbaar via: <https://www.digitaleoverheid.nl/overzicht-van-alle-onderwerpen/basisregistraties-en-stelselafspraken/> ICTU (2019) *Kader voor regie op gegevens 0.1, Maart 2019*

Finance & Control Base (2007) *In kaart brengen van IT-governance in theorie en praktijk*. Beschikbaar via: <https://executivefinance.nl/wp-content/uploads/2015/02/FC0706021.pdf>

Forum Standaardisatie, *Een handreiking voor overheidsorganisaties. Betrouwbaarheidsniveaus voor digitale dienstverlening*. Beschikbaar via: https://www.forumstandaardisatie.nl/sites/default/files/BFS/4-basisinformatie/publicaties/fs-handreiking-betrouwbaarheidsniveaus-v4_0.pdf

Gemeente Amsterdam (2021) *Stelselpedia – Stelsel van BasisRegistraties*. Beschikbaar via: <https://www.amsterdam.nl/stelselpedia/>

ICTU (2021) *Referentiearchitectuur Regie op Gegeven versie 0.4, Januari 2021*

InnoValor (2021) *PDM Landschap 2020 – Regie op gegevens in Nederland, versie 1.1, 11 januari 2021*

NORA (2021) *NORA online*. Beschikbaar via: <https://www.noraonline.nl/>

Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn (2020) *Juridisch kader voor regie op gegevens*. Beschikbaar via: <https://rog.pleio.nl/file/download/c3d604c2-e461-4836-b7fe-ebe8936fa5ff/1584609034juridisch%20kader%20voor%20regie%20op%20gegevens%20%5Bprdf-3226194%5D.pdf>

PIANOo (2021) *Proeftuin of pilot inrichten*. Beschikbaar via: <https://www.pianoo.nl/nl/themas/innovatiegericht-inkopen/aan-de-slag/proeftuin-pilot-inrichten>

Stimulus (2015) *Definities*. Beschikbaar via: <https://www.stimulus.nl/opzuid/wp-content/uploads/sites/4/2015/02/OPZuid-Definities-proeftuin-en-living-lab.pdf>

The Lifecycle Company (2021) *Beheerdomeinen*. Beschikbaar via: https://www.thelifecyclecompany.nl/wp-content/uploads/2018/09/Whitepaper_Beheerdomeinen.pdf

<https://www.scopeweb.nl/blog/het-verschil-tussen-proof-of-concept-prototype-en-mvp>

Wikipedia (2020) *Governance*. Beschikbaar via: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Governance>

WP 248, *Richtsnoeren voor gegevensbeschermingeffectenbeoordeling*, editie 4 oktober 2017.

Beschikbaar via:

https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/sites/default/files/atoms/files/wp248_rev.01_nl.pdf

Wet Digitale Overheid. Beschikbaar via: <https://www.digitaleoverheid.nl/overzicht-van-alle-onderwerpen/wetgeving/wet-digitale-overheid/>

BIJLAGE 3: OVERZICHT INTERVIEWS

Interviews

De personen die in het kader van deze verkenning zijn geïnterviewd:

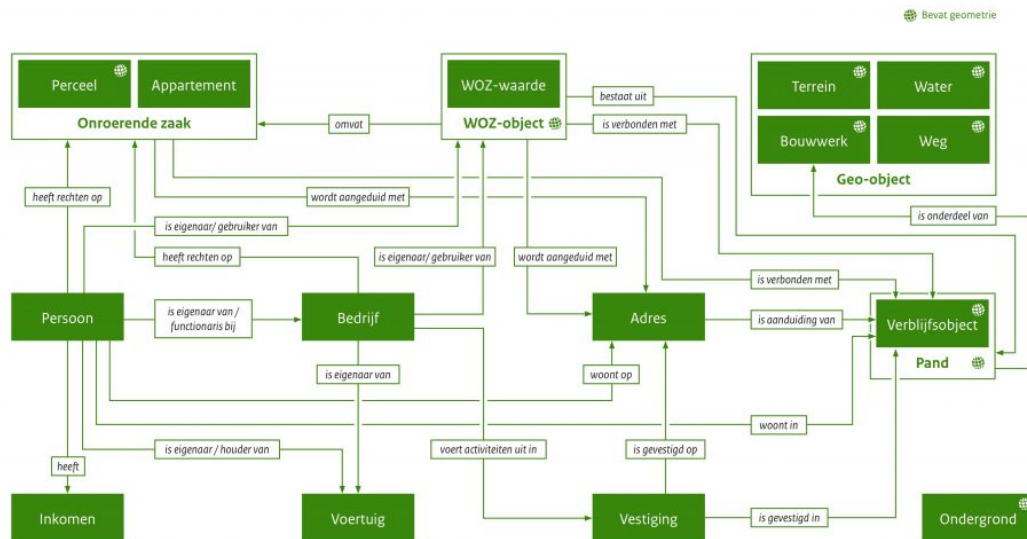
Contactpersoon	Instantie	Datum
Frank Terpstra	Geonovum	6 juli 2021
Martin Luijendijk	KvK	7 juli 2021
Jos Oosting	Belastingdienst	8 juli 2021
Dick Bruinsma	Logius MijnOverheid	8 juli 2021
Boris van Bonsel	Logius SBR	8 juli 2021
Ruud Mellema & André Oldenburger	Mobility as a Service	9 juli 2021
Leon Roseleur	Zorgeloos Vastgoed	9 juli 2021
Flori Spoelstra	Digicampus	13 juli 2021
Erik Schunselaar	VNG	13 juli 2021
Frans Rijkers	RvIG	16 juli 2021
Marlies Rikken	InnoValor	20 juli 2021
Paul Jansen	Octo	17 augustus 2021
Marie-Jose Hoefmans	Schluss	18 augustus 2021

Tabel 6 Overzicht interviews

BIJLAGE 4: STELSEL VAN BASISREGISTRATIES

Het stelsel van basisregistraties bestaat uit 10 afzonderlijke basisregistraties die onderling met elkaar samenhangen. Bijvoorbeeld omdat gegevens uit de ene basisregistratie worden overgenomen in een andere basisregistratie (DO Basisregistraties, 2021).

Stelselplaat gegevens 2020

Figuur 3 Stelsel van basisregistraties

Een basisregistratie is een door de overheid officieel aangewezen registratie met gegevens die door alle overheidsinstellingen verplicht worden gebruikt bij de uitvoering van publiekrechtelijke taken. Dit kan gaan om uitrukkende hulpdiensten, het efficiënt vaststellen van het recht op uitkering of het toetsen van vergunningaanvragen. Bij het gebruik van de gegevens is de privacy van de burger gewaarborgd (DO Basisregistraties, 2021).

Het stelsel van basisregistraties bestaat uit:

- BRP – Basisregistratie personen (bestaat uit ingezetenen en niet-ingezetenen)
- HR – Handelsregister
- BAG – Basisregistratie Adressen en Gebouwen
- BRT – Basisregistratie Topografie
- BRK – Basisregistratie Kadaster
- BRV – Basisregistratie Voertuigen (kentekenregister)
- BRI – Basisregistratie Inkomsten
- WOZ – Basisregistratie Waarde Onroerende Zaken
- BGT – Basisregistratie Grootchalige Topografie (voorheen GBKN)
- BRO – Basisregistratie Ondergrond

BRP (Basisregistratie Personen)

De Basisregistratie Personen is de Basisregistratie voor persoonsgegevens binnen het stelsel van Basisregistraties. De Nederlandse overheid gebruikt de gegevens die in de BRP worden

geregistreerd. Het gaat daarbij onder andere om naam, geboortedatum, geboorteplaats, verblijfplaats en familierelaties. Er zijn ook andere organisaties die de gegevens in de BRP gebruiken, zoals pensioenfondsen en onderzoeksinstellingen.

HR (Handelsregister)

Het Handelsregister is de Basisregistratie waarin alle bedrijven en rechtspersonen ingeschreven staan. Alle andere organisaties die deelnemen aan het economisch verkeer staan ook in dit register. Dit geeft rechtszekerheid bij het zakendoen. De overheid gaat de Basisregistratie verplicht gebruiken. Een gemeente moet bijvoorbeeld het Handelsregister raadplegen als zij gegevens over een bedrijf zoekt.

BRI (Basisregistratie Inkomen)

In de Basisregistratie Inkomen staat het verzamelinkomen of het belastbaar jaarloon van iedereen die aangifte inkomstenbelasting doet. Overheidsorganisaties gebruiken de BRI om toeslagen, subsidies of uitkeringen te bepalen. Het inkomen dat is opgenomen in de BRI, heet het geregistreerd inkomen.

BRV (Basisregistratie Voertuigen)

In de Basisregistratie Voertuigen staan gegevens van voertuigen, kentekenbewijzen en personen aan wie het kentekenbewijs is afgegeven. Uit de registratie verstrekt de RDW (Dienst Wegverkeer) informatie aan overheden, burgers en bedrijven.

BRK (Basisregistratie Kadaster)

De Basisregistratie Kadaster bestaat uit de kadastrale registratie en de Kadastrale Kaart. Veel afnemers gebruiken de kadastrale gegevens als basis voor hun eigen werkprocessen. Het Kadaster fungeert dus eigenlijk al lange tijd als Basisregistratie. De producten van het Kadaster blijven beschikbaar via Mijn Kadaster en de andere kanalen. Met andere Basisregistraties zullen directe koppelingen worden gelegd om ook gegevens van andere registraties op te kunnen nemen in de kadastrale registratie en op kadastrale producten.

BAG (Basisregistratie Adressen & Basisregistratie Gebouwen)

De BAG (Basisregistratie Adressen en Gebouwen) bevat gemeentelijke basisgegevens van alle adressen en gebouwen in een gemeente. Kopieën van al deze gegevens zijn verzameld in een Landelijke Voorziening (BAG LV). Het Kadaster beheert de BAG LV en stelt de gegevens beschikbaar aan organisaties met een publieke taak, instellingen, bedrijven en particulieren. De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is systeemverantwoordelijk voor de BAG.

BRT (Basisregistratie Topografie)

De Basisregistratie Topografie bestaat uit digitale topografische bestanden op verschillende schaalniveaus (schaal: 1:10.000, 1:50.000, 1:100.000, 1:250.000, 1:500.000 en 1:1.000.000). Het Kadaster is houder van de BRT. Deze verzameling topografische bestanden is beschikbaar als open data. Dat betekent dat het Kadaster deze gegevensbestanden kosteloos en met minimale leveringsvoorwaarden ter beschikking stelt.

BGT (Grootschalige Topografie)

De Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT) is een digitale kaart van Nederland waarop gebouwen, wegen, waterlopen, terreinen en spoorlijnen eenduidig zijn vastgelegd. De kaart is op 20 centimeter nauwkeurig en bevat veel details, zoals je die in de werkelijkheid ook ziet. Denk aan bomen, wegen en gebouwen. Kortom: de inrichting van de fysieke omgeving.

BRO (Basisregistratie Ondergrond)

Grote opgaven als energietransitie, klimaatadaptie, woonopgave en economische groei, hebben enorme impact op de directe leefomgeving - niet alleen boven, maar ook ónder de grond. Al deze opgaven hebben te maken met het gebruik van de ondergrond. Niet alles kan op dezelfde plek. Het is dus essentieel om een ruimtelijk en integraal inzicht te krijgen in de ondergrond, voor goed beleid en beheer. Fundament hiervoor zijn eenduidige, betrouwbare data en informatie over de ondergrond van Nederland. Daarom wordt gewerkt aan de Basisregistratie Ondergrond op basis van de Wet BRO. Deze is op 1 januari 2018 in werking getreden en verplicht bronhouders om bodem- en ondergrondgegevens digitaal aan te leveren en te gebruiken. Tot 2022 worden de gegevens in de BRO, stap voor stap uitgebreid.

WOZ (Basisregistratie Waardering Onroerende Zaken)

De gegevensverzameling voor de Basisregistratie WOZ bestaat uit diverse gegevens die nodig zijn om deze waarde aan zowel een onroerende zaak te relateren als aan een belanghebbende. "Vastgestelde waarde" (WOZ-waarde), een BAG-adres en de koppeling aan kadastrale percelen en/of adressen en aan BAG verblijfsobjecten, standplaatsen, ligplaatsen en/of panden.

BIJLAGE 5: (EUROPESE) ONTWIKKELINGEN REGIE OP GEGEVENS

Hieronder staat een overzicht van overige (Europese) ontwikkelingen in relatie tot het thema regie op gegevens. Deze ontwikkelingen zijn geen onderdeel van het juridisch kader voor de proeftuin. Het overzicht pretendeert niet limitatief te zijn en zal voortdurend aan verandering onderhevig zijn. Het programma kan, indien relevant, de ontwikkelingen meenemen bij het stellen van kaders voor de inrichting van de digitale dienstverlening in latere innovatiefase(n).

Richtlijn Payment Service Directive (PSD2)

PSD2 is een Europese richtlijn. Dat betekent dat alle Europese landen PSD2 invoeren.

De PSD2 maakt het mogelijk om gebruik te maken van nieuwe betaaldiensten (rekeninginformatiediensten en betaalinitiatiediensten). Deze nieuwe diensten maken het mogelijk om rekeninggegevens beschikbaar te stellen aan andere partijen en deze partijen toestemming te geven om betalingen te doen. Ondanks de focus op de financiële dienstverlening, zijn de doelstellingen vergelijkbaar met die van het programma Regie op Gegevens. Het is daarom interessant om deze ontwikkelingen te volgen.

Verordening 2021/1724 (Single Digital Gateway)

Uit de SDG-verordening volgt dat Europese burgers en bedrijven via een online centraal punt in het huidige Your Europe-portaal alle relevante informatie, procedures en diensten kunnen vinden die zij nodig hebben om van de EU interne markt gebruik te maken. De Verordening schrijft ook voor dat lidstaten een aantal procedures volledig digitaal moeten kunnen aanbieden en afhandelen. Lidstaten passen het 'Once Only Principe' toe. Dit betekent dat burgers van andere lidstaten documenten of gegevens die reeds bekend zijn bij autoriteiten, niet opnieuw hoeven in te dienen, ook al zijn die autoriteiten in een andere lidstaat.

Verordening 2020/0340 (Data Governance Act)

De Verordening vergemakkelijkt het beschikbaar stellen van gegevens en het delen van gegevens tussen sectoren en EU-lidstaten om het potentieel van gegevens te benutten ten behoeve van Europese burgers en bedrijven.

Talinn-verklaring 2017

In de Talinn-verklaring staat onder meer dat burgers en bedrijven digitaal kunnen communiceren met de overheid. En dat de Nederlandse overheid bij de ontwikkeling van de digitale diensten de gebruiker centraal stelt. Hierbij moet ook aandacht zijn voor meer proactieve dienstverlening, vaardigheden en toegankelijkheid (digitale overheid).

Berlijn Verklaring 2020

De Berlijn Verklaring heeft als doel dat iedereen de kansen van digitalisering kan benutten. Ook mensen die bezorgd zijn over digitalisering, veiligheid en privacy. Of mensen die moeite hebben om de snelle technologische ontwikkeling bij te benen. De verklaring gaat over een op waarden gebaseerde digitale transformatie; volgens Europese democratische en ethische waarden, en een aantal principes (digitale overheid).

In het Verdrag staan 7 principes voor digitalisering die van acties zijn voorzien.

1. Geldigheid en respect voor grondrechten en democratische waarden
2. Maatschappelijke participatie en digitale inclusie om de digitale wereld vorm te geven

3. Empowerment en digitale geletterdheid
4. Vertrouwen en veiligheid in digitale overheidsinteracties
5. Digitale soevereiniteit en interoperabiliteit
6. Mensgerichte systemen en innovatieve technologieën in de publieke sector
7. Naar een veerkrachtige en duurzame digitale samenleving

Wet elektronisch bestuurlijk verkeer

Deze wet is onderdeel van de Algemene wet bestuursrecht en bevat algemene regels over het elektronisch verkeer tussen burgers en bestuursorganen. Uit de wet volgt dat een bestuursorgaan berichten alleen elektronisch aan geadresseerden kan zenden voor zover een geadresseerde kenbaar heeft gemaakt dat hij langs elektronische weg voldoende bereikbaar is. Daarnaast mag een bericht nooit uitsluitend via de elektronische weg worden verzonden, tenzij bij wettelijk voorschrift is bepaald dat dit wel mag. Ook moeten berichten op een voldoende betrouwbare en vertrouwelijke manier worden verzonden. Uit deze bepalingen volgt dat een bestuursorgaan niet zomaar berichten via elektronische weg aan een burger kan sturen. In de regel moet 1) de burger hebben aangegeven via die weg beschikbaar te zijn en 2) het bericht ook via andere (analoge) weg worden gezonden, tenzij bij wettelijk voorschrift anders is bepaald zoals bijvoorbeeld bij de Berichtenbox van MijnOverheid (Pels Rijcken, 2020).

Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer

De wet wijzigt het onderdeel van de Algemene wet bestuursrecht dat betrekking heeft op het elektronisch bestuurlijk verkeer. Deze modernisering geeft burgers en bedrijven het recht op elektronisch berichtenverkeer met bestuursorganen. Het wordt onder meer verplicht voor elk formeel bericht een elektronisch kanaal beschikbaar te stellen. Deze kanalen moeten worden aangepast zodat aan wettelijke eisen kan worden voldaan.

Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid overheid

Overheden bieden steeds meer dienstverlening aan op digitale wijze. Om de toegankelijkheid van deze digitale dienstverlening voor mensen met een functiebeperking (bijvoorbeeld een visuele, auditieve en/ of cognitieve beperking) te waarborgen, heeft de regering vorig jaar het Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid overheid genomen. Op grond van het Tijdelijk besluit moeten vrijwel alle overheidswebsites en mobiele applicaties van overheden aan bepaalde toegankelijkheidsnormen voldoen. Een groot deel van de overheidswebsite moet vanaf 23 september 2019 aan de toegankelijkheidsnormen voldoen (Pels Rijcken, 2020).